

PORTRETI
KULTURA
ZGODOVINA
ŠPORT
KRIŽANKA

KOROŠKI FUŽINAR

VSEBINA

IN MEMORIAM MOJCA POTOČNIK	1	ZAČETKI REŠEVALNE SLUŽBE V GUŠTANJU	21
Andreja Čibron - Kodrin		Ervin Wlodyga	
MUZIKANT VILI NAVERŠNIK	2	KARTICA ZDRAVSTVENEGA ZAVAROVANJA	23
Ivan Gradišek		Valerija Širnik	
O SLIKARSTVU SREČKA FRÜHAUFA	3	KRALJ MATJAŽ	24
Silva Sešel		Irena Greiner	
ARHITEKT CIRIL ZAZULA	5	MOJ POGLED NA ŠENTANEL	25
Dušan Moškon		Rudi Mlinar	
IZ DOLINŠKOVEGA ALBUMA	7	NEKOČ SMO PILI TUDI MOŠT	27
Karla Oder		Alojz Pori	
VES TRUD SE JE POZLATIL	8	UČIMO SE VSE ŽIVLJENJE	29
Alojz Buhvald		Andreja Čibron - Kodrin	
'ZLATI' PREVALJSKI GODBENIKI	11	60 LET NOGOMETA NA RAVNAH	33
Barbara Gašper		Ivo Mlakar	
35 LET KOROŠKEGA RADIA SLOVENJ GRADEC	13	OB 45-LETNICI PD RAVNE NA KOROŠKEM	34
Marko Vrečič		Andreja Čibron - Kodrin	
GUŠTANJSKI STRELCI PRED 1. SVETOVNO VOJNO	15	"ČEZ GORO K OČETU"	36
Ervin Wlodyga		Jože Žunec	
KOROŠEC MED VOJAKI - SMUČARJI V PRVI SVETOVNI VOJNI	16	OCENJEVANJE PLEZALNIH SMERI	37
Franc Gornik		Matjaž Šerkezi	
ZIMSKI ŠPORT V MEŽICI MED OBEMA VOJNAMA	17	Z GORSKIMI KOLESI PO KOROŠKI	39
Franc Gornik		Milan Vošank	
MOJI SPOMINI NA VZMETARNO	18	KRIŽANKA	43
Ervin Wlodyga			

IN MEMORIAM

15. oktobra smo se na pokopališču Barbara poslovili od

MOJCE POTOČNIK

(1948 - 1997)

Andreja Čibron - Kodrin

Usodo je pogosto težko razumeti, še posebej, ko smrt tako kruto in nenadoma iztrga iz našega okolja človeka, ki je tako rad živel - kot naša sodelavka Mojca. Odšla je polna neizsanjanih sanj - tako v družinskem življenju, profesionalni dejavnosti kot na področju ljubiteljsstva. Za njo ostaja praznina, ki je ni mogoče zapolniti. Z nami pa bo živela naprej, saj je svojo "časo nesmrtnosti" v petdesetletnem življenju, ko je, če parafraziram Marka Pavčka, živela kratko, a zaradi svoje angažiranosti na različnih področjih sploh ne krotko, napolnila z mnogimi dobrimi deli. Nekoč je zapisala: *"Da živiš, lahko človek dokaže samo z dejanji. Če samo opazuješ, kako nekaj nastaja, je ali propada, pa pri tem nič ne storiš - ne živiš."* Vsi, ki so jo poznali, pa četudi le bežno, vedo, da je bil to njen moto, vodilo v življenju.

Mojcina življenjska pot je stekla 1. januarja 1948. leta na Stražišču nad Prevaljami. Rodila se je kot drugi otrok očetu Andreju in materi Mariji. Družina je bila številna, saj je imela Mojca kar tri brate in tri sestre. Kmalu po njenem rojstvu so se Lorencijevi preselili v Prežihovo bajto, leta 1954 pa na Tolsti vrh, kjer so najeli kmetijo Pri Jakobu in za zdruzo delali vse do leta 1973. Potem so se preselili na Poljano.

Mojca pa je bila takrat že študentka. Po osemletki se je namreč vpisala v gimnazijo in se odločila za študij slavistike. Diplomlo je odločila za čas po poroki in rojstvu tretjega otroka. V zakonu z Jožetom je rodila štiri hčerke: Ano, Dominiko, Zalo in Nežko. Družina je dolga leta živela na Javorniku, pred dvema letoma pa so se preselili v Kotlje, kjer sta Jože in Mojca s trdim delom in z odrekanjem zgradila hišo.

Mojca se je prvič zaposlila leta 1973, ko je eno leto učila na Šolskem centru na Ravnah. Potem je nekaj let ostala doma in skrbela za deklince - z grenkobo je spoznavala, kako malo velja med ljudmi ženska, ki ni v službi. Kot profesorica materinščine se je leta 1982 ponovno zaposlila v šolstvu - tokrat v Srednji šoli tehniško-naravoslovne in pedagoške usmeritve na Ravnah. Od tu jo je poklicna pot kmalu vodila v Železarno Ravne, kjer je bila vse do usodne nedeljske nesreče novinarka internih glasil. Ne glede na to, da so se v letih 1983 - 1997 organizacijske oblike, v katerih je službovala, spreminjale - od Železarnice Ravne oziroma njene Delovne skupnosti za kadre in splošne zadeve, Poslovnega servisa, Logističnega centra in zasebnih Medicalgrafa ter Fužinarja Ravne, in ne glede na nazive delovnih mest, ki so jih ji prisojale razne komisije (od referenta za informiranje, organizatorja splošnega obveščanja in nazadnje novinarja) - je bila Mojca novinarstvu predana z dušo in s telesom. Železarji ne bodo pozabili njene podobe, ko je zbirala gradivo za članke v pisarnah in halah - vedno v značilnem delovnem plašču z železarskim znakom, ki ji je pomenil več kot le zaščitno oblačilo, saj je zagovarjala enotno Železarno Ravne, s fotoaparatom prek rame in z blokom ter s pisalom v roki. Prav tako se bomo železarji spominjali njenega glasu, saj je prebiral obvestila po razglasni postaji. In seveda - ostali bodo njeni članki v Informativnem in Koroškem fužinarju, bogastvo informacij in idej ter razmišljanj, zavezujoča dediščina.

Ko so konec leta 1993 v železarni zaradi sanacije ukinjali storitvene dejavnosti (in tudi informiranje), jo je ta odločitev vodilnih izjemno prizadela. Ker smo v oddelku verjele v poslanstvo informiranja zaposlenih, smo se odločile za zasebništvo - brez njene odločnosti, vztrajnosti in tudi trme ne bi uspeli. Zdaj, ko se je naša dejavnost razmahnila in smo na njeno pobudo založile prvo pesniško zbirko pod njenim uredništvom ter še nekaj brošur, je nenadoma odšla.

Mojca pa se ni poglobljala samo v železarske teme, marveč so jo zanimali različni dogodki. Izjemno dodelani so njeni portreti - znanih pa tudi povsem navadnih ljudi. Pisala je tudi v druge časopise: Slovenca, Družino, Preprih, Naš tednik; sodelovala pa je tudi z Velenjsko televizijo in s Koroškim radiem. V vzajemni bibliografski kartotečni bazi podatkov COBIB najdemo več kot 400 naslovov njenih prispevkov - ki pa še zdaleč niso vsi, saj ne vključuje vseh medijev in njenega dolgoletnega časnikarskega in uredniškega dela.

Prav tako v tem seznamu ni zbranega njenega ogromnega lektorskega dela. Nad odnosom do jezika v družbi in tudi v tovarni je bila zgrožena, zato se je tudi javno spraševala: Ali bomo slovenski jezik kar pokopali? Vsakomur pa je z nasveti iz slovnice ali pravopisa z veseljem pomagala.

Njena velika ljubezen je bila tudi kultura, ki jo je spretno povezovala tudi z novinarstvom. V dijaških in študentskih letih je sodelovala v kulturni dejavnosti mladih v Strojnski Reki in precej pripomogla, da so zgradili kulturni dom. Pozneje je sodelovala pri raznih prireditvah kot organizatorica ali sooblikovalka sporeda. Od leta 1978 je (z dveletno prekinitvijo) skrbela za jezikovno podobo Koroškega in v zadnjih letih tudi Informativnega fužinarja, kot novinarka v Železarni Ravne pa je redno spremljala kulturno dejavnost v občini in o nji poročala ne le v obeh Fužinarjih, temveč tudi v drugih slovenskih občinah. Je tudi avtorica številnih literarno obarvanih spominskih in drugih priložnostnih zapisov. Za "vztrajno, samoiniciativno in pronicljivo poročevalsko delo s kulturnega področja" je leta 1993 prejela bronasto Prežihovo plaketo. Iz obrazložitve: "Njeni zapisi niso nikoli zgolj zapisovalsko - kronistično delo, ampak so pomembna kulturna kreativna dejavnost, ki po svoje sooblikuje kulturni utrip Mežiške doline, ga bogati, kritično vrednoti in razčlenjuje. Z vestnim zapisovanjem vseh teh kulturnih dogodkov pa omogoča našim znanancem popoln pregled naše kulturne ustvarjalnosti."

Mojca je sodelovala tudi s Kulturnim društvom Mohorjan in javnosti poročala o s strani medijev dostikrat prezrtim segmentu kulture - t. i. verski kulturi za cerkvenimi vrati. Nanjo so se po pomoči obračali tudi pevci MoPZ Vres - opravljala je jezikovne preglede njihovih koncertnih knjižic, jim pripravljala vezna besedila za nastope, dragoceni pa so jim bili tudi njeni nasveti glede izgovarjave koroških narečnih besed. Da obvlada ta dialekt, je dokazala tudi s snemanjem zgoščenke Bajže s Koroške. Poskusila se je tudi kot igralka - nastopala je z Metinim monologom iz Prežihovih Samorastnikov.

Bila je članica odbora za literarno dejavnost pri ZKO Ravne, članica sveta Koroške osrednje knjižnice, dejavna tudi v Slavističnem društvu Koroške in Karitasu Ravne ter verjetno še kje. Nekaj dni pred smrtjo se ji je izpolnila velika želja: uspela je pripraviti ustanovni občni zbor kulturnega društva Svitanje, na katerem so jo izvolili za predsednico. Zagovarjala je stalščice, da "mora vsak kraj živeti. Živi pa tako, da se v njem nekaj dogaja. Če se ne, je to mrtvo mesto". K sodelovanju je pozvala vse, ki so bili pripravljeni pomagati pri uresničevanju kakršnekoli ustvarjalne pobude mladih in starejših na Koroškem, predvsem na Ravnah. Decembra lani je s soorganizatorico Hudournikom, gibanju koroške mladine, že pomagala izpeljati koncert mladih. Upala je, da bo tovrstna dejavnost prinesla Ravnam in Koroški več življenja in kulture in da to ne bo prva in hkrati poslednja prireditev.

Ob snovanju vsake številke Koroškega fužinarja je Mojca prevzel ustvarjalni nemir. Naštevala je teme, ki jih je želela obdelati. Tudi za tokratno številko je imela kar nekaj idej za članke. Žal jih nikoli več ne bo "prelila" na papir...

Uresničile so se otroške sanje

Muzikant VILI NAVERŠNIK

Ivan Gradišek

“**Že** kot otrok sem imel veliko veselje do glasbe, kako priti do nje, pa je bilo v tistih časih zame zelo težko”, obuja svoje spomine **Vili Naveršnik**.

Res, hudi časi so bili. Vsak prisluženi dinar je še kot otrok kar nekajkrat obrnil, preden ga je dal iz rok. Le tako si je končno lahko kupil malo ustno harmoniko, ki je premogla vsega nekaj tonov in na njej seveda ni bilo mogoče kaj prida igrati. Ponovno je varčeval in si kupil malo večje “orglice”, na katere se je kaj hitro naučil pesem Na planincih pa sončece sije. Veliko je sanjal tudi o oni “ta pravi” harmoniki, ki jo je hodil gledat in poslušat k Arnoldovemu Pavliju, a so te sanje zaradi že znanih razlogov kaj hitro splavale po vodi, in kot sam pravi, še sedaj plavajo, Bog vedi, kje.

Bog je najbrž že vedel, kaj dela. Če že ni uslišal njegovih prvih želja, mu je zato dal nekaj, čemur je postal vdan domala vse življenje.

Še kot kratkohlačnik je letal za takratno 18-člansko tovarniško muziko ter z očmi in ušesi požiral njeno igranje. Kapelnik Kostwein ga je kaj hitro opazil in mu zaupal torbo z notami. Prvikrat jo je nesel v Dobjo vas k Likeviču, kjer je imela godba promenadni koncert. Žarel je od sreče in ponosa, ker se je lahko tem vrlim “gospodom” tako približal, še več, postal je kapelnikov “notntreger”, kar pa tudi ni bilo od muh.

No, v Viljevi rojstni hiši se stanoval klarinetist Blatnikov Rudi. Nagovarjal ga je, naj bi se šel kaj učiti, saj od samega prenašanja not ne bo postal muzikant. Glasbenih šol žal še ni bilo, zato ga je vzel “v roke” sosed Golobov Jaka, takrat že dobro podkovani muzikant. “Vili”, mu je baje dejal, “če misliš resno, bova pa začela.” In ker ni bilo notnega papirja, mu je napisal “natur skalo” (durovo lestvico) kar na papirnato vrečko; ko je to obvladal, pa še poltonsko. Pri “profesorju” Golobu je imel vaje dvakrat na teden, pred vstopom v

guštansko godbo pa še pri Kostweinu. V majniku leta 1942 je začel redno igrati pri godbi kot Es - trobentač, kar je bilo mladeniču v največje veselje na svetu.

(Foto: Mojca Potočnik)

Iz godb so nastajali pihalni orkestri in Es - trobente niso bile več aktualne, skoraj istočasno pa je nastala kriza pri činelah. Jožko Herman je dolgo razmišljal, koga bi določil za to odgovorno mesto. Muk ga je odrešil Vili kot edini prostovoljec, pa še najmlajši je bil in kot tak perspektiven za daljše obdobje. Ni enostavno igrati na ta instrument, kot je videti tako na oko. Veliko občutka potrebuješ, saj je treba znati grmeti in zvončkkljati, kakor pač zahteva značaj skladbe, kar pa z nekoliko manj kot kilogramom v vsaki roki ni ravno mačji kašelj, sploh pa ne pri budnicah in paradah, ki trajajo po nekaj ur. Tukaj je bil Vili neuničljiv in nenadkriljiv mojster.

Pa se ni izkazal zgolj kot činelist!

Aktivno je sodeloval pri gradnji prvega glasbenega doma (leta 1951 - leseni del), pri gradnji prizidka leta 1963 in pri njegovi kasnejši adaptaciji. Pri graditvi sedanjega doma sicer ni aktivno sodeloval, bil pa je pri domu vsaj po dvakrat na dan, kot “nadzorni” - bi rekel.

Tudi obveščevalec je bil dolgo vrsto let. Njegov “obveščevalec tukaj” je po telefonu neusmiljeno obveščal o dnevu in uri posameznih nastopov. Tudi sam je bil dobro obveščen o

delovnih dolžnostih posameznih godbenikov: na kateri izmeni je kdo, kdo je na dopustu in kdo je na šolanju zunaj kraja. Marsikateri prosti ali praznični dan je šel ob njegovem klicu

**Pihalni orkester
železarjev
Ravne
igra
prvomajsko
budnico
v Kotljah -
Vili
Naveršnik
je
prvi z leve.**

po zlu, vendar, odzvati se je bilo treba klicu, od katerega je bil odvisen prenekateri nastop orkestra.

Res, pravo tmovo pot je bil prehodil od skromnih želja do uresničitve svojih sanj. Ni pristal na harmoniki; dosegel je daleč več, kot si je kdajkoli sploh upal sanjati - ta na zunaj trdi človek, na znotraj pa mehka muzikantska duša. Trdega ga je naredilo življenje - daleč odmaknjeno od otroških sanj - od možnosti, kakršne imajo otroci danes in se jih nekateri premalo zavedajo. Mnogo skritih talentov je v onih časih zakopalo svoje sanje. Tudi Vili bi jih, če ne bi bilo Pavlija, Rudija, Jaka, Kostweina, Hermana in navsezadnje tudi njega samega, če bi ne bil tak, kakršen je.

“Kar sem si želel v mladih letih, sem tudi dosegel z domala petinpetdesetimi leti igranja pri naši godbi, na katero smo vsi ponosni,” rad pove.

Nečesa pa vendar niti v sanjah ni slutil: Da bo **odprl novi glasbeni dom na Ravnah** in da si bo prislužil **medaljo za zasluge** Mednarodnega združenja pihalnih orkestrrov. **Zasluzeno, Vili!**

O slikarstvu SREČKA FRÜHAUFA

Silva Sešel

Srečko FRÜHAUF - Sreč je eden izmed mnogih, ki si služijo kruh v železarni. Sam pravi, da ima rad delo v konstrukcijskem biroju. Ko se bo upokojil, bo vsaj nekaj časa pogrešal sodelavce in risalno desko, vendar se bo takrat lahko posvetil svoji veliki ljubezni - slikanju.

Srečko Frühauf: Robindvor
pri Dravogradu, olje, 1983

Sreč se je rodil v Dravogradu leta 1944. Spomni se, da mu je že v vrtcu bilo v veliko veselje, ko je smel na tablo s kredo narisati risbo in je potem ves teden niso zbrisali. Potem osnovna šola (takrat je

veliko prerišoval junake Mistrovih stripov - Zvitorepca, Lakotnika, Trdonjo), nižja gimnazija na Ravnah, kjer je spet začutil prijeten stik z risanjem, in mnogo pozneje priznanje učitelju Plevniku, da njegovih ur ni nikoli "šprical".

Sledile so poklicna šola, vojaščina, zaposlitev, družina in želja slikati se je morala nekaj časa umakniti eksistenčnim potrebam.

Leta 1981 se je vpisal v Društvo koroških likovnikov, kjer sta že bila včlanjena ožja kolega Štefan Bobek in Flori Kotnik. Tu je spet osvežil pozabljeno znanje, se učil tehnik in na skupinski razstavi prikazal svoje Tihožitje v oljni tehniki. Kar nekaj časa mu je bilo olje najljubša tehnika, kasneje pa je začel tudi z akvareloom, s pastelom in z risbami v rjavi kredi, tušu in oglju.

Tudi tematsko je zelo raznolik, čeprav prevladuje pokrajina, od koroških domačij do poključskih planšarij in smrek, še najraje se ustavi kje na Goriškem vrhu, kjer ga pritegne bajta pol scimprana pol zidana, krita s slamo in šitlji; zadaj za njo sameva preša, ki ne služi več namenu, ampak natančna izdelava in okrasje pa še vedno pritegneta pogled. Tukaj ni v ospredju dekorativni element, tudi ne gradi na kontrastih, ampak gre za realistično upodobitev kmečke arhitekture, ki bi lahko bila muzejski dokument, kateri izpričuje podeželsko tradicijo. Čeprav gre za identičen prenos na platno, je kolorit tisti, ki označuje avtorja.

Iz domače okolice izbere največ motivov, njegovo oko pa se najpogosteje zaustavlja na krajinskih izrezih, kjer prihaja v borbi za poudarjanje slikarske snovi do posebne (Frühaufove) barvitosti, ob kateri so izraženi tudi kompozicijski odnosi. Ta občutenja ob naravi izraža v obeh tehnikah, v oljni in pastelu. Slednji je sicer mehkejši, zanj uporablja tudi manjši format, toda v obeh ohranja jasno barvitost, ki je izražena v okviru barvnega realizma. Med motivi, ki mu jih nudi narava, odkriva tiste, ki zadovoljijo njegov okus in težnjo, najpogosteje so to panorame Dravske doline. Ozek trak modrine, ki se vije med zelenilom Črneškega polja. S širokopotezno neposrednostjo in spontanostjo, z afiniteto spretnega slikarja dodaja krajinam osebni nadih.

Srečko Frühauf: Domače dobrote, olje, 1990

Posebno mesto zavzemajo vedute, za katere sam pravi, da jih zelo rad slika, rad ima stisnjene stare ulice, velbe, izpod katerih se v perspektivi vidi še del hiš ali samo kak poseben detajl, da je le dovolj razgibano. Tako so nastali čudoviti izseki Stare ulice na Ravnah, posamezni deli rodnega Dravograda, stari del Mojstrane, ko se je udeležil ene izmed slikarskih kolonij.

Manjši so predmeti, natančneje so izdelani; tu se pokaže Srečeva odličnost, mogoče podedovana preciznost po očetu urarju. V davni spomin nanj so ure, kjer ni v ospredju čas, ampak njihov natančen mehanizem. Tem urnim tihožitjem se pridružujejo šopki cvetja, ki se z realistično obliko in barvo približajo barvni fotografiji, saj se na teh slikah iskrijo predvsem čiste barvne površine, usklajene z značilnostmi kompozicije.

Avtor se zaveda svoje moči, da mu uspe predmet v popolnosti prenesti na platno, zaveda se tudi, da to ni čisto tisto, kar bi rad. Zdi se, da bi marsikdaj rad povedal drugače; boji se, da bi zdaj vsečne slike postale nevšečne. Ampak Sreč spada med take ljudi, ki jim beseda ne zdrkne takoj z jezika, zato pa toliko več tuhtajo. Najbrž bomo v prihodnosti videli kakšno drugačno krajino obarvano rdeče, vijolično -

z barvami, ki niso v našem realističnem dosegu.

Ob zaključku se naj vrnem k začetku - k črti, ki je osnova tudi

Frühaufovega dela - tako poklicno kot izpovedno. Njegova risba je prežeta s strogo dinamiko, vsaka poteza ima določeno funkcijo. Polno mero risarskega znanja vnaša v etnografske elemente, ki delujejo kot scene iz življenja vasi (dravogradske okolice), ali pa komponira kot tihožitja v prostoru, kar tudi je Stari grad nad Dravogradom.

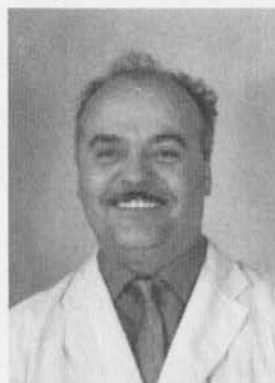
Ta svoj slikarski jaz dopolnjuje, izpopolnjuje, obe polovici se združita v celoto, ki jo Sreč še nadgrajuje, saj v domačem kraju skrbi za likovno dejavnost in tudi letošnja slikarska kolonija ob 75. obletnici priključitve Libelič k matični domovini je s tehnične plati bila pod njegovim nadzorom. Njegovo delo se tu ne konča, nadaljuje ga v slikarskih kolonijah. Druženja s prijatelji mu odpirajo nove slikarske poti in v taki skupini s podobnimi hotenji potrjuje svoje delo.

Srečko Frühauf: Stari del Mojstrane, olje, 1997

SPOZNAJMO ROJAKE

Arhitekt Ciril Zazula

Dušan Moškon

Ciril Zazula, diplomirani inženir arhitekture, se je rodil 8. julija 1924 na Prevaljah kot drugi otrok Jožefa Zazule (o njem glej članek v Slovenskem biografskem leksikonu) in Terezije, rojene Papež. Ob okupaciji leta 1941 je bil s starši pregnan iz Maribora najprej v Bosno, od koder so se kmalu preselili v Bjelovar, kjer je v vojnih razmerah nadaljeval gimnazijsko šolanje. Po končani vojni in po vmitvi v Maribor je gimnazijo dokončal in po opravljeni maturi odšel v Zagreb, kjer bi se bil rad posvetil študiju hortikulture. A ker je bil ta študij takrat še neizoblikovan, se je vpisal na Fakulteto za arhitekturo.

Zaradi gmotnih težav je leta 1947 zapustil Zagreb in se v Ljubljani prepisal na tamkajšnjo Arhitekturo. Študij se mu je zaradi bolezni nekoliko zavlekel in tako je po opravljenem seminarju pri profesorju Mihevcu diplomiral leta 1956. Že med študijem mu je mentor zaupal sodelovanje pri takratni obnovi gradu Štatenberg, pozneje pa ga je priporočil profesorju Pircu z agronomske fakultete kot sodelavca pri načrtovanju gospodarskih objektov in delu s študenti. Leta 1957 se je vrnil v Maribor in se vključil v delo pri projektivnem biroju Projekt Maribor, kjer je ostal do upokojitve leta 1987.

Bila sva ista povojna generacija, skupaj sva študirala kot kolega, prijatelj in ožja rojaka s štajerskega konca. Ciril je bil razmišljujoč človek, skromen in rahločuten, čeprav je to svojo držo znal spretno prekriti z njemu lastno šaljivostjo. Vendar - katere koli naloge se je lotil, jo je delal s srcem in z notranjim žarom.

Strokovna pot ga je sprva vodila skozi vsakodnevne naloge, kot so jih pač poznali projektivni biroji povojnega obdobja: serijski projekti, izvedbeni načrti, adaptacije ipd., vse seveda in predvsem s funkcionalističnim poudarkom. Od večjih projektov, ki jih je dobil takrat v snovanje, velja omeniti hotel v Varaždinu in sedanjo Srednjo gradbeno šolo v Mariboru, ki jo je načrtoval leta 1959, dograjena pa je bila 1962.

Med njegovimi takratnimi deli izstopa Dijaški dom Novo mesto, načrtovan sredi sedemdesetih let, dograjen leta 1978. Objekt je sestavljen iz dveh vzporednih traktov, ki ju povezuje skupni dvorišni prostor. Oba trakta sta zasnovana z vzdolžno osjo v smeri sever - jug, tako da dobivajo bivalni prostori enakomerno osvetlitev z vzhodne in zahodne strani. Da bi se izognil togosti obeh arhitekturnih gmot, ju je zmehčal z delno členitvijo, ki je izrazitejša na obeh zunanjih

fasadah. Celotna arhitektura dijaškega doma kaže volumensko in likovno jasnost zasnove fasadnih ploskev in okenskih odprtin, brez strukturalne, teksturalne in barvne prenasičenosti.

Leta 1979 je zasnoval v Mariboru Srednjo šolo za gostinstvo in turizem, ki so jo zgradili leta 1982.

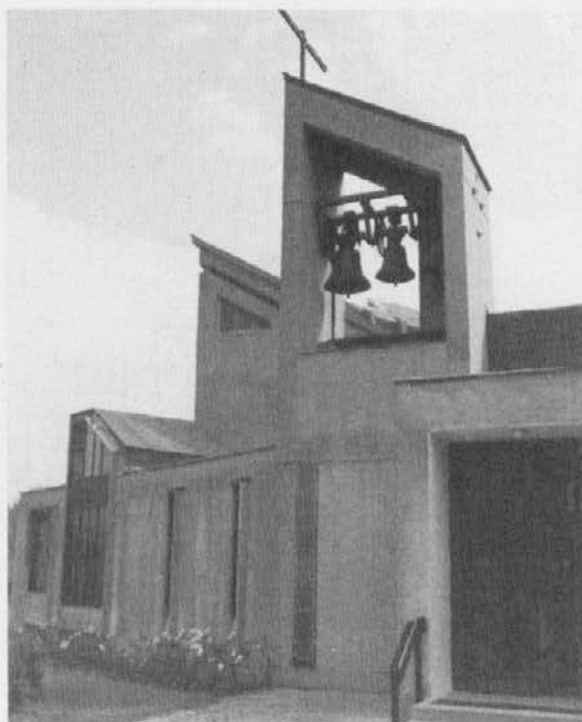
Konec sedemdesetih let so mu zaupali obsežen projekt razširitve Osnovne šole Jože Gorjup v Kostanjevici na Krki, katere zasnovo je s členitvijo posameznih arhitekturnih gmot približal gručastemu značaju naselja. A tudi v oblikovanju je skušal v okviru možnosti preseči takratne veljavne normative za gradnjo šol.

Skoraj vzporedno z dograjevanjem šole je vzniknila pred obzidjem kostanjeviškega pokopališča nova mrliška vežica istega avtorja. Na samem pokopališču pa je z veliko mero likovnega posluha zasnoval nagrobnik družine Smrekarjevih, pri čemer žal nekoliko utesnjena parcela ne dovoljuje, da bi žlahtno obeležje celovito zaživelo v svoji izpovednosti.

Pri nagrobniku za grob družine Janka Glazerja v Rušah je - konec šestdesetih let - posebno pozornost posvetil pesnikovim verzom, poldrugo desetletje pozneje pa oblikoval tudi spominsko ploščo na njegovi rojstni hiši.

V začetku šestdesetih let se je arhitekt Zazula začel posvečati sakralni arhitekturi, ki ga je od sredine šestdesetih let dalje, ko je zaradi liturgičnih sprememb bilo potrebno preoblikovanje cerkvene opreme, še posebej privlačevala. Po njegovih načrtih so preuredili ali na novo opremili več kot štirideset cerkva, posamezne tudi dogradili. (Del seznama teh cerkva v mariborski škofiji je objavljen v glasilu Pastoralni pogovori, 1996, leto XXV, šte. 5, str. 88-92.)

Še prej, v petdesetih letih, je - zvest svojemu rojstnemu kraju Prevalje - načrtoval prenovo za podružnično cerkev sv. Kozma in Damijana na Brinjevi gori. Bila je to kapela manjših razsežnosti, ki ne bi mogla sprejeti veliko vemikov, zato je oltarno steno predvidel kot pomično zasteklitev, da

Cerkev sv. Cirila in Metoda na Tezno - Maribor (dograjena leta 1971); na posnetku del zahodnega pročelja z glavnim vhodom in "zvonikom".

(Foto: Boštjan Vrvišar)

bi tako omogočil zbranim na ploščadi pred kapelo nemoteno spremljanje obreda. Žal njegov načrt ni doživel uresničitve.

Za Koroško je načrtoval še nekaj zasnov, kot je na primer bila delna prenova farnе cerkve sv. Egidija na Ravnah ter preureditev prezbitarija farnе cerkve sv. Elizabete v Slovenj Gradcu, a je tudi to dvojce ostalo le pri načrtih. Pač pa so na pokopališču sv. Barbare na Prevaljah v letu 1976 postavili po njegovem predlogu nagrobnik duhovnikom.

Med prvimi sakralnimi objekti, ki jih je opremil v skladu z liturgičnimi spremembami, je cerkev sv. Petra v Gornji Radgoni. Že zgodaj je načrtoval tudi liturgično preureditev cerkve na Ptujski gori, a je bil del načrta uresničen šele leta 1978.

Ena najizrazitejših celovitih stvaritev arhitekta Zazule pa je prav gotovo cerkev sv. Cirila in Metoda na Tezmem (Maribor), posebno še, če se ozremo na čas nastanka načrtov v šestdesetih letih (dograjena je bila leta 1971). Neposredno po blagoslovitvi cerkve se je s projektantom pogovarjal Rafko Vodeb (prim. Rafko Vodeb: Arhitekt in njegova cerkev. Nova mladika, 1972, letnik III, šte. 2, str. 45-49). V pogovoru je avtor cerkve jasno izoblikoval svoje poglede na sakralno arhitekturo. Med drugim pravi: "Hotel sem se izogniti vsemu, kar bi kakor koli spominjalo na triumfalizem ... Zato sem na zahodnem, stranskem pročelju pripravil le preprosto stojalo za tri zvonove. Brez zvonika gre, brez zvonov pa ne." V nadaljevanju pa opozarja, da "je glavni bogoslužni prostor večnamenski, to se pravi, da je lahko tudi predavalnica ali koncertna dvorana. Zato sem postavil tabernakelj v kapelo na zahodni strani cerkve."

Naslednje leto (1972) so prav tako po njegovih načrtih zgradili na temeljih nekdanje hmeljske sušilnice v Ljubecni novo cerkev dvoranskega tipa, posvečeno sv. Jožefu delavcu. Devet let pozneje je bilo zgrajeno še župnišče.

Od običajne klasične postavitve liturgičnih elementov v vzdolžni osi ladje odstopa preureditev cerkve sv. Cecilije v Celju, kjer je arhitekt oltar z ostalo opremo in hkrati s podnožjem rahlo zamaknil v diagonalno smer, kar vzbuja vtis svobodnejše, do neke mere celo scenske razporeditve celotne opreme (cerkev je bila preurejena leta 1974).

Proti koncu sedemdesetih let so ga povabili k arhitekturni prenovi in dozidavi cerkve sv. Frančiška Asiškega v Radvanju (Maribor). Zahtevno in občutljivo nalogo je avtor reševal z občuteno domiselnostjo vse do detajla, pri oblikovanju "zvonika" tudi z znatno mero izvirnosti; tako bi lahko cerkev sv. Frančiška Asiškega uvrstili med uspele primere tovrstnega reševanja sakralne arhitekture pri nas.

Po njegovih načrtih (1984-1985) je bila leta 1986 zgrajena tudi Škofijska avla v Mariboru, s prostori za knjižnico, z dvorano in domom za upokojene duhovnike.

V jeseni leta 1964 je postal Ciril Zazula honorarni predavatelj za zgodovino arhitekture in umetnosti na Srednji gradbeni šoli (takratnem Gradbenem šolskem centru) v Mariboru, kjer je - s prekinitvijo dveh šolskih let, od 1972/73 do 1973/74 - delal do konca leta 1981 (prim. posamezne zvezke Poročil Gradbenega šolskega centra Borisa Kraigherja Maribor in šolski arhiv). Ta zadolžitev ga je še posebej pritegnila, saj je s svojimi vsakoletnimi potovanji po domovini, predvsem pa po tujini, že dalj časa

utrjeval svoje znanje o arhitekturi in sploh umetnostnih spomenikih na kraju samem. Razen srednje, zahodne in južne Evrope ga je privlačeval zlasti Egipt, prepotoval je Malo Azijo in druge sredozemske dežele, pa takratno Sovjetsko zvezo. Na njegovo strokovno rast pa je verjetno najplodnejše vplivalo že zgodnje trimesečno študijsko potovanje leta 1959 po celotni Švedski.

V Dvorjanah pri Mariboru je kolega Ciril načrtoval za svoje sorodnike hišo v zelenem okolju, kjer je zadnja leta tudi sam bival. V sklopu hiše je zasnoval zimski vrt, kar je bila pred desetimi leti pri nas še redkost. S svojih potovanj je prinesel prenekatero eksotično "trofejo", največkrat razne kakteje in druge nenavadne rastline, da je z njimi popestril svojo zeleno zbirko.

Cirilov prosti čas je prevečala ljubezen do narave, predvsem do rastlin, ki jim je bil že od otroških let ves predan. Sploh je z zadovoljstvom sprejemal vse, kar mu je svet nudil lepega. Žal vse prekratko. Življenje se mu je izteklo na Slivniškem Pohorju 10. oktobra 1995.

Ob koncu njegovega službovanja mu je projektivni biro Projekt Maribor podelil priznanje za Dijaški dom Novo mesto, za dograditev Osnovne šole Jože Gorjup v Kostanjevici na Krki, za Srednjo šolo za gostinstvo in turizem v Mariboru ter za Škofijsko avlo v Mariboru. To je bila skromna, a korektna oddolžitev delovne organizacije dolgoletnemu sodelavcu, načrtovalcu mnogih del, ki bi zaslužila večjo pozornost tudi širše strokovne javnosti.

Ciril Zazula je sodil med tiste arhitekta svojega časa, ki so si prizadevali preseči trenutno veljavne smeri v arhitekturnem izrazu. Tako je - predvsem v sakralni arhitekturi - najprej prisluhnil arhitekturnemu izročilu

Dijaški dom Novo mesto - dograjen leta 1978 (Foto: Boštjan Vrvišar)

obravnava objekta ali njegovih sestavin, da bi potem v sodobno preoblikovanem smislu vstavil načrtovano v novi čas.

Sicer pa je o načelih, ki so ga vodila pri njegovih snovanjih, spregovoril sam v članku Arhitektove izkušnje pri povezovanju starega in novega v cerkveni arhitekturi (Cerkev v sedanjem svetu, 1970, leto 4, šte. 9-10, str. 143-144), kjer med drugim pravi: "Vsi novi elementi, vneseni v obstoječi prostor, morajo biti izraz današnjega časa in arhitekture. Pričakuje pa se skladnost s historičnimi slogi, s katerimi se naj zlijejo v celoto."

V mnogih primerih je njegove zasnove spremljala tudi simbolika kot sestavni del njegovega arhitekturnega razmišljanja in življenjske filozofije, ki se ji je kot iskalec novih spoznanj vedno rad predajal.

Iz Dolinškovega albuma

Karla Oder

Vsaka nova razstava je za muzej pomemben dogodek, saj z njo predstavi javnosti delo, ki so ga kustosi leta vztrajno in potrpežljivo opravljali odmaknjeno očem javnosti. Zbiranje gradiva, fotografij, predmetov, podatkov in urejanje ter dokumentiranje vsega zbranega so običajna dela v muzeju, obiskovalcem predstavljena le posredno, prek razstav in publikacij.

Razstava, odprta od 8. maja do 30. junija 1997 v likovnem salonu na gradu Ravne, "Zaustavljene podobe časa. Dolinškov koroški album." je bila posvečena Maksu Dolinšku, našemu kolegu, predhodniku, prvemu in dolgoletnemu upravniku ravenskega Koroškega muzeja. Z njo smo predstavili izbor posnetkov iz njegovega obsežnega fotografskega opusa, ki ga hrani Koroški muzej.

V aprilu je minilo deset let od Maksove smrti, že kakšno leto prej pa je zaradi šibkega zdravja odložil fotografsko kamero, sopotnico, s katero nam je ohranil polstoletni vizualni spomin na dogodke in na ljudi, ohranil je podobo naselij, arhitekture in narave v Mežiški dolini ter tudi na širšem Koroškem.

Kdo je bil Maks Dolinšek? Mnogi ga poznate. 3. oktobra 1910. leta se je rodil na Ravnah. Končal je učiteljsko šolo v Mariboru in diplomiral na Pedagoški akademiji v Mariboru iz geografije in zgodovine. Vsa službena leta, razen v času nemške okupacije, je učil in vedno znova prenašal znanje novim generacijam. Služba mu ni bila dovolj. Že od študijskih let je vneto telovadil, plaval, plezal in bil sploh vsestranski športnik. Takrat se je navdušil tudi za fotografiranje. Fotoaparati si je priskrbel že v prvih mesecih službovanja v Ribnici na Pohorju. Njegovi posnetki pa kažejo njegov odnos do vseh in vsega, kar je imel rad in kar je delal.

Leta 1956 je postal upravnik Koroškega muzeja, takrat Delavskega muzeja, in tu ostal celih 23 let. Zaupano mu je bilo vodenje ustanove za zbiranje, varovanje, raziskovanje in predstavljanje kulturne dediščine. V tem času so nastale stalne zbirke in dislocirane enote. Pri delu so mu pomagali prijatelji muzeja, železarji, rudarji, kmetijci, kmetje in kolegi muzealci. S pomočjo železarne, rudnika, kmetijske zadruge in drugih so nam ohranili dragoceno kulturno dediščino in ustvarili podobo takrat splošnega pokrajinskega muzeja.

Spominska fotografska razstava "Zaustavljene podobe časa. Dolinškov koroški album." je izbor majhnega števila posnetkov iz več tisoč enot obsegajočega opusa. S fotografijo predstavljeni trenutki so v črni tehniki; večina jih je iz avtorjevega zgodnejšega obdobja. Dolinšek je sledil

Maks Dolinšek: Šolska higiena, fotografirano okrog leta 1950

novostim na področju fotografije, zato je njegovo pozno obdobje fotografiranja predstavljeno z izborom barvnih diaposnetkov.

Izbor posnetkov so pripravili kustodinja Liljana Suhodolčan, višji kustos Marko Košan in dokumentalist Mirko Osojnik. Med izbranimi fotografijami so tudi avtorju najljubše, ki jih hrani njegova žena Anica.

Večino fotografij je v fotolaboratoriju muzeja, ki ga je osnoval Maks Dolinšek, izdelal Mirko Osojnik. Pri tem je imel nemalo težav, saj zastarela oprema ne omogoča izdelave najkakovostnejših pozitivov. Nekateri posnetki so stari že petdeset let in zahtevajo že kar konzervatorsko - restavratorski pristop.

Razstavo je oblikovala dipl. arhitektka in oblikovalka Blanka Kamnik. Podoba albuma fotografij je dopolnila s podobo fotografskega traku in z vejami dreves. S tem je nevsiljivo predstavila Maksov atelje, odprt prostor, pokrajino. Narava in cvetje sta bila zanj tudi vir umetniškega izraza in nemalokrat si je za umetniški motiv izbral cvetočo vejo.

Ob tej priložnosti je izšel tudi katalog z besedili različnih avtorjev in z izbranimi fotografijami Maksa Dolinška.

PIHALNI ORKESTER ŽELEZARJEV RAVNE NA SVETOVNEM PRVENSTVU NA NIZOZEMSKEM

Godbeniki z županom Maksom Večkom

Ves trud se je pozlatil

Alojz Buhvald

Končno je prišel dan, ko smo se odpravili na negotovo pot, polno pričakovanj, na svetovno prvenstvo pihalnih orkestrrov v Kerkrade na Nizozemsko. Po celoletnih pripravah, trudu, napetostih in odrekanih vseh članov orkestra smo končno stali pred glasbenim domom na Ravnah in čakali na avtobuse, ki nas bodo popeljali v borbo za čimboljše točke. Ob odhodu so bili z nami svojci, prijatelji in vsi, ki so spremljali naše delo skozi celo leto. Vsi so nam hoteli zaželeli srečo na tekmovanju, zato so se tudi prišli posloviti od nas. Ob vseh željah smo skoraj spregledali prihod avtobusov. Bili so točni in to je bil dober znak, da bo potovanje organizirano profesionalno.

Začeli smo s pakiranjem opreme, ki je trajalo kar celo uro. Na koncu skoraj ne moreš verjeti, da je vse v avtobusih.

Pot je potekala prek mejnega prehoda Holmec. Tam smo uredili nekaj formalnosti, nato pa smo vožnjo nadaljevali prek Avstrije in Nemčije na Nizozemsko. Potovanje po zahodnih državah je dolgočasno, saj se vseskozi voziš po avtocestah. Zato smo si morali v avtobusih sami krajšati čas. Nekateri so igrali karte, drugi pa so si pripovedovali najnovejše vice. Tako nam je potovanje hitreje minevalo in po dvanajstih urah vožnje smo prispeli v nizozemsko mesto Breda, kjer smo imeli rezerviran hotel.

Breda je srednje veliko mesto s tipično nizozemsko arhitekturo. Namestili smo se v hotelu Brabant. To je sodoben hotel, namenjen raznim kongresom in seminarjem, z bazenom, s savno in televizorji v sobah. Ogledali smo si sobe in vadbeno dvorano. Z razmerami smo bili zelo zadovoljni, predvsem pa nas je presenetila prijaznost osebja v hotelu. Že od prvega trenutka so živeli z nami in so ugodili vsem našim zahtevam.

Po kosilu smo se odpravili na kratek počitek, saj nas je ob petih popoldne že čakala prva vaja. Na vaji smo se zbrali točno, kar je dokaz, da so člani orkestra jemali to tekmovanje zelo resno. Tako smo začeli s sklepnimi pripravami. Sicer je bilo do tekmovanja še tri dni, mi pa smo želeli dodelati še fineše in - kot pravimo - muziko smo morali še začiniti. Vaje smo imeli še dva dni zjutraj in popoldne, tako da smo igrali po štiri ure na dan. Dopoldne smo vadili po sekcijah na vseh moznih koncih hotela. Nekatere sekcije so vadile v salonih, druge na hodnikih, v kletah ali na dvorišču. Popoldne pa smo se skupno ugravalali v vadbeni dvorani. Priprave so potekale zelo profesionalno in niti želeli si ne bi mogli drugače. Med vajami pa se je za sprostitev našel čas za sprehode po mestu ali osvežitve v bazenu. V četrtek zvečer se je naši odpravi pridružil župan, ki nas je prišel bodrit. Zelo pa smo se razveselili tudi prihoda našega stalnega člana Stanka Arnolda. To nam je vlilo še dodaten pogum.

V petek je bil zadnji dan priprav. Popoldne smo imeli generalko in s tem smo zaključili cikel dolgih in napornih priprav ter se prepustili naši iznajdljivosti in sreči. Dirigent Srečko Kovačič nam je zaželel, da bi na tekmovanju čimbolj uživali in igrali sproščeno. Vedeli smo, da smo dobro pripravljene, in potrebovali smo samo še kanček sreče.

Sobota, 19. 7. 1997, pa je bil dan, o katerem je bilo največ govora celo leto. Po zajtrku smo se počasi odpravili v mesto Kerkrade, ki je od Brede oddaljeno dobro uro in pol vožnje. To mesto cel mesec živi za svetovno prvenstvo. V tem času se med seboj pomeri več kot 250 orkestrów s celega sveta v vseh kategorijah v različnih programih, od korakanja, tolkalnih skupin pa do najelitnejšega tekmovanja v koncertnem programu, to je skupina "harmonie orkestrów", v kateri smo tekmovali tudi mi. V naši skupini je tekmovalo 29 orkestrów iz Nizozemske, Švice, Belgije, Italije, Japonske, Francije, Avstrije, Španije, Nemčije, Velike Britanije in Slovenije. Že po državah se vidi, kako močna je bila konkurenca v skupini.

V Kerkradeju je vse v znamenju glasbe. V vseh trgovinah imajo v izložbah izobešene instrumente ali note. To smo opazili, ko smo kupili nekaj opreme za pomoč pri igranju. Gledali smo v izložbe, kje so kakšni instrumenti, in ugotovili, da imajo v mestu skoraj same trgovine z instrumenti. Ko pa smo se približali izložbam, smo videli, da so to čisto običajne trgovine (mesnice, špicerije in trgovine z oblekami).

Odpravili smo se proti tekmovalni dvorani. V manjši smo odložili opremo. Komaj smo se dobro segreli, že nas je nek gospod povabil na oder. Takrat se je začelo zares. Obrazi muzikantov so se zresnili, vsak pri sebi se je globoko skoncentriral. Potrebovali smo kar nekaj časa, da smo zasedli prostor na odru, saj nas je bilo okrog sto. Sodniki so dali znak in začeli smo igrati skladbo za ogrevanje. Z njo smo preizkusili akustičnost dvorane in se prilagajali razmeram. Odigrali smo jo brezhibno. Nato je sledila obvezna skladba. Zelo lepo je zvenela, tako da smo začeli ob igranju uživati, čeprav je bilo tekmovanje. Tudi to skladbo smo zelo dobro odigrali in dodati smo morali še piko na i s skladbo po lastni izbiri. Tudi to smo naredili tako, kot smo si želeli, in v dvorani, v kateri je bilo okrog 2000 ljudi, je zagrmel velik aplavz. To je bilo potrjeno, da smo dobro igrali. Ker pa je bilo to tekmovanje in je težko samega sebe ocenjevati, se je začelo težavno obdobje čakanja na razglasitev.

**Dirigent Srečko Kovačič
prejema zlato medaljo in posebno pohvalo.**

Razglasitev je bila vsak tekmovalni dan na koncu tekmovanja. Takrat se v dvorani zberejo vsi člani orkestrrov, ki imajo toliko poguma in živcev, da lahko prenesejo razglasitev. Dvorana je bila nabito polna. Kar naenkrat je množica obnemela. Na oder so prišli uradna napovedovalka v narodni noši in sodniki. Napovedovalka je po vrsti sporočala rezultate, ki so jih dosegli posamezni orkestri v različnih kategorijah. Govorila je v materinščini, tako da smo bolj malo razumeli. Čakali smo samo na to, da pove ime našega orkestra. Tako je napolnil tudi ta trenutek. Točke je prebrala za vsako skladbo posebej, na koncu pa povedala še seštevek. Nam ni bilo treba čakati na seštevek, saj smo kljub nizozemščini razumeli, da smo **dosegli 333 točk** od 360 možnih, kar je **zlata medalja s pohvalo**. To je uspeh, ki so ga le redki sanjali. Takšnega uspeha ni dosegel še noben orkester iz Slovenije in le redki svetovni orkestri. V dvorani je nastal nepopisni krik, muzikantje smo se objemali in čestitali drug drugemu. Dirigenta smo spontano odnesli iz dvorane na ramenih. Zaslišala se je slovenska pesem sredi Nizozemske, ljudje so nas cukali za rokave in nam čestitali "*Sehr gut*". To so občutki, ki jih je težko opisati in skoraj nemogoče prikazati ljudem, ki kaj takega še niso doživeli. S tem je bil poplačan trud na številnih vajah in pripravah na tekmovanje. Pri sebi preletiš vseh 92 vaj, 27 pripravljanih nastopov in se spomniš dogajanja na njih ter si vesel, da si sodeloval pri takem uspehu. V tistem trenutku se niti ne zavedaš, kaj si dosegel. To veselje je trajalo pred Roda dvorano do večera, ko smo se morali vrniti v hotel. Pred hotelom smo igrali koračnice, ki so zveneje bolj zlato kot ponavadi. Zaposleni v hotelu so plesali na naše polke in koračnice in nam tako izkazovali priznanje. Po večerji se je zabava nadaljevala, vendar pa veseljačenje ni trajalo dolgo, saj smo vsi potrebovali počitek. Psihična izčrpanost zaradi intenzivnih priprav in tekmovanja je naredila svoje.

Druugo jutro smo nadaljevali pot po Nizozemski in si ogledali glavne znamenitosti te lepe in prijazne dežele. Najprej smo obiskali Rotterdam. To je mesto z novejšo arhitekturo in s širokimi ulicami. Obnovljeno je bilo po drugi svetovni vojni in na vsakem koraku vidiš vpliv novejšega gradnje. V tem mestu je največja luka na svetu. Ogledali smo si glavne znamenitosti in

se povzpeli na znameniti stolp Euromast, s katerega je čudovit razgled na celoten Rotterdam z okolico. Od tu nas je pot vodila v romantično mesto Delft, ki je znano po modri keramiki. Naslednja postaja na poti je bilo mesto Den Haag. Ogledali smo si palačo miru, parlamentarne zgradbe in se sprehodili po obali znanega obmorskega letovišča Scheveningen ob Severnem morju. Popoldne smo prispeli v Amsterdam in se namestili v hotel Casa 400. Po kosilu smo si ogledali brusilnico diamantov in se popeljali po kanalih glavnega mesta.

Po večerji pa smo morali opraviti še eno prijetno dolžnost. Dirigentu smo obljubili, da mu bomo povrnili barvo las, če osvojimo zlato medaljo. V treh letih, odkar je naš dirigent, smo mu naredili veliko sivih las, zato smo jih hoteli pobarvati s črno barvo. Ko smo mu to omenili, nas je nekoliko žalostno pogledal, vendar je brez besed sedel na stol. Ženski del orkestra je strokovno opravil barvanje, vendar se barva ni prijela. Izgleda, da smo ga tako osivili, da mu niti barva ne pomaga več.

Zvečer smo spoznali še glavno znamenitost Amsterdama - nočno življenje. Večina ljudi pride na ulice šele zvečer. Kljub zelo svobodnemu nočnemu življenju pa se v mestu počutiš varnega. Za to skrbijo prebivalci, saj se zavedajo, da jim glavni zaslužek prinesejo turisti.

Veselje po razglasitvi rezultatov tekmovanja

V ponedeljek smo si ogledali še borzo cvetja, mline na veter, sirarno, coklarno, proti večeru pa smo se počasi odpravili proti domovini. Pot nazaj je bila veliko krajša in kar naenkrat smo prišli na mejni prehod Holmec. Tam so nas pričakali naši gasilci in s tem napovedali, da se na Ravnah nekaj pripravlja. Pred Namo nas je pričakalo veliko število simpatizerjev, ki so nam hoteli izkazati priznanje, igrali pa so nam prevaljski godbeniki. Ob takem vzdušju ti pridejo solze v oči. To je največje plačilo za vse ure in ure ljubiteljskega dela. Takrat spoznaš, da se splača delati stvari, ki si jih lahko sam izbereš, in za te stvari ne potrebuješ materialnega plačila. Zaradi tega se je in se bo obdržala ljubiteljska kultura.

'ZLATI'

PREVALJSKI GODBENIKI

Barbara Gašper

O seminosemdeset let je že od tedaj, ko so Prevaljčani stopili skupaj in zaigrali prvo vižo. V teh letih so se kalili kot jeklo, vedno več jih je bilo in tudi skladbe so vedno lepše zvene, malo zaradi boljše glasbene podkovanosti muzikantov, pa tudi zaradi vedno boljših instrumentov. Leta 1988 je orkester prvič sprejel večji izziv in se podal na tekmovanje v III. težavnostni stopnji, ki je potekalo v Ormožu. Domov smo se vrnili presrečni, **ovenčani z zlato listino in z oceno zgledno v korakanju. Takrat smo nastopili pod taktirko Marka Kavtčnika.**

24. in 25. maja letos je potekalo tekmovanje v III. težavnostni stopnji v Sežani, tokrat v koncertnem programu. Sodelovalo je 28 pihalnih orkestrrov. Petnajst se jih je predstavilo v soboto, preostalih trinajst pa v nedeljo. Zastopana je bila celotna Slovenija, sodelovali pa so tudi zamejci iz Italije (Trebče, Prosek in Ricmanj). Tudi Korošci smo našo regijo dobro zastopali, saj smo se tako godbeniki Pihalnega orkestra Prevalje kot tudi Pihalnega orkestra Mežica odlično odrezali.

Celotna zgodba z naslovom **Tekmovanje** se je začela že lani oktobra, ko je po krajši prekinitvi mesto kapelnika

zopet prevzel Marko Kavtčnik. Že na začetku nam je predstavil cilje in ni bilo treba veliko besedi, da nas je prepričal in vzbudil v nas tekmovalnega duha. Začele so se intenzivne vaje, ki so bile tudi zelo dobro obiskane. Vsi skupaj smo v sebi ves čas nosili upanje, da 'zlato' uspeh ne bo ostal le vizija. Maj se je bližal s svetlobno hitrostjo in v grlih so se začeli pojavljati prvi cmoki. Sobota zjutraj. Še zadnje tehnične priprave, popravki in odhod.

Temperatura v avtobusu je naraščala. Še sreča, da je bilo vreme bolj osvežujoče. Marko je lovil še zadnje minute in nam vztrajno dopovedoval: "Tempo, dinamika, tu počasi, tam hitro,

riterdando..." V Sežani smo si najprej ogledali Kulturni center Srečka Kosovela in dvorano, kjer je tekmovanje potekalo. Časa ni bilo veliko. V popoldanskem delu smo bili drugi na vrsti, tako da smo se po krajšem ogrevanju že podali na prizorišče. Treme ni manjkalo, ampak na odru smo

sami smo bili z nastopom zelo zadovoljni. Nestrpno smo čakali na večerno razglasitev rezultatov. Ker smo slišali tudi nekaj konkurenčnih godb, so bila naša pričakovanja še toliko večja. Prišel je svečani trenutek in... **srebrna!** Šala? Pomota? Nemogoče. V nas je kluvalo rahlo razočaranje, čeprav tega

čeprav grenkega priokusa nismo mogli skriti. Ampak že v ponedeljek je bilo našega razočaranja konec. Obvestili so nas, da je pri seštevanju točk prišlo do napake in da smo osvojili **ZLATO LISTINO!** Veselja sedaj ni bilo konec. Torej ves trud kljub vsemu ni bil zaman.

Tako smo si priborili vstopnico za II. težavnostno stopnjo. V njej bomo tekmovali že prihodnje leto. Zavedamo se, da ni težko priti na vrh, težje je na njem tudi ostati.

Z veseljem smo sprejeli obvezo in sklenili, da ni poti nazaj!

V prihodnosti je naša največja želja pridobiti prostor, kjer bi lahko neovirano vadili in tudi uspeh bi bil temu primerno večji. Kletni prostori v Družbenem domu so nam že nekaj časa pretesni, poleg tega pa se moramo mnogokrat vajam odpovedati zaradi prireditelj, ki se odvijajo v dvorani. Da starih, ponošenih uniform in instrumentov ne omenjam. Največji praznik bi bil, če bi se lahko pohvalili s svojim glasbenim domom, kar pa so zaenkrat še sanje. Upamo in želimo si, da bi Pihalni orkester Prevalje nadaljeval pot navzgor, saj mladih nadobudnih in nadarjenih glasbenikov ne manjka.

Drage Korošice in Korošci, mi se bomo trudili po svojih močeh, vi pa nam stojte ob strani in nam prisluhnite na koncertih v čim večjem številu.

Zveza kulturnih organizacij Slovenije
Zveza kulturnih organizacij Sežana
Zveza slovenskih godb
Glasbena šola Sežana

17. TEKMOVANJE SLOVENSkih PIHALNIH ORKESTROV

V TRETJI TEŽAVNOSTNI STOPNJI
V KONCERTNEM PROGRAMU

Zlata listina

prejme jo

Pihalni orkester Prevalje

Sežana, 24. - 25. maj 1997

Predsednik ZSG:
Ervin Hartman

E. Hartman

se spogledali, si pomežiknili in dali vse od sebe. Predstavili smo se s skladbami: Henk van Lijnschooten: Acht Klankstudies, Kees Vlak: From Holland With Love in z obveznim delom: Vinko Štruel: Miniature. Dirigent in tudi mi

nihče ni hotel pokazati. Čutili smo se ogoljufane. Do zlate listine nam je po takratnih podatkih zmanjkalo 0,1 %, torej desetinka odstotka, kar se nam ni zdelo niti najmanj pošteno. Sklenili smo, da se bomo kljub vsemu povesečili,

35 LET KOROŠKEGA RADIA SLOVENJ GRADEC

Največji informativni medij na Koroškem

Marko Vrečič

Režija - srce radia

Sredi leta 1997 je Koroški radio Slovenj Gradec delovno proslavil lep jubilej, **35. obletnico** prve oddaje. Začelo se je danes že zelo oddaljenega 10. junija 1962, ko sta se združila interesa takratnih občinskih oblasti, uradno Socialistične zveze, ter nekaj navdušencev, na čelu z Ivanom Mihevom po tehnični in s profesorjem Tonetom Turičnikom po programski plati. Od prve oddaje do danes je radio naraščal po dolžini tedenskega programa, po številu zunanjih in profesionalnih sodelavcev in po tehnični ter siceršnji opremljenosti. Posebni mejniki v razvoju so bili: prvi redno zaposlen delavec leta 1967, prehod na UKV področje in na oddajni center Plešivec leta 1977, selitev v mansardo takratne občinske stavbe leta 1983, oddajanje v stereo tehniki leta 1989 in lastna frekvenca 97,2 MHz prek celega dneva leta 1993. Od takrat dalje se je radijska postaja stabilizirala - v primerjavi s podobnimi postajami v Sloveniji - kot so Murska Sobota, Celje, Kranj in Trbovlje. Dosegla je primerljivo organiziranost po novinarski, tehnični in komercialni plati.

Ob 30-letnici je izšel priložnostni časopis, v katerem so podrobneje popisana prva tri radijska desetletja, zato se v tem zapisu ne bom oziral samo v preteklost, ampak bom raje pogledal nekoliko okrog sebe in zapisal nekaj misli za prihodnost. Prav v zadnjih petih letih so se namreč na medijskem področju dogodile silovite spremembe. Konkurenca na radijskem področju, ki je sicer obstajala že prej, se je močno povečala, saj je danes v državi že več kot

"Osebna izkaznica" Koroškega radia Slovenj Gradec

Frekvenca: 97,2 MHz, oddajnik Plešivec; 89,7 MHz, oddajnik Slovenj Gradec.

Čas oddajanja: 24 ur na dan.

Lastni program: od 6. do 24. ure, ob petkih in sobotah do 1. ure, skupaj 128 ur na teden. V preostalem času prenos drugih postaj.

Obseg slišnosti: približno do polovice Pohorja, celotna Savinjska kotlina, Avstrija do Celovca, Mežiška in zgornja Dravska dolina ter Mislinska dolina. Približno 350 tisoč potencialnih poslušalcev.

Tip postaje: Regionalna radijska postaja z informativnim in zabavnim programom po načelu "za vsakogar nekaj".

Status: Od države priznan status nekomercialne radijske postaje (zadosten delež informativnega programa). Članica gospodarskega interesnega združenja Nekomercialnih radijskih postaj Slovenije.

Zaposleni: 13 redno zaposlenih.

Struktura: 4 novinarji z urednikom vred, 3 tehniki, glasbeni urednik, 2 komercialista, direktor, tajnica in računovodja.

Drugi sodelavci: približno 40 zunanjih sodelavcev: napovedovalci, tehniki, glasbeni opremljevalci in novinarji.

Pomembnejše oddaje

● Informativne oddaje:

Poročila ob 7. (prenos Ra SLO), 10. in 12. uri, ob 14.30 (osrednja lokalna), 15.30 (prenos Ra SLO), 17. in 19. uri (prenos VOA).

Ponedeljek: ob 15. uri Športni pregled.

Sreda: ob 14.45 Planinske vesti, ob 17.35 Kultura in človek.

Četrtek: ob 9. uri Vsak zakaj ima svoj zato.

Petek: ob 18. uri Oddaja za mlade, ob 19. uri Študentska podtikanja.

Sobota: ob 10.30 Odprta meja (zamejska), ob 11. uri Koroška kronika (tedenski pregled).

Nedelja: ob 8.35 Nedeljska misel (verska), ob 9. uri Kmetijska oddaja.

Vsak dan: med 10. in 11. uro in od 15. ure do 15.25 rezervirano za informativni blok.

Vsak dan: ob 11. uri Komentar dneva.

Enkrat mesečno: 4. radijska mreža, skupna oddaja združenja radijskih postaj.

● Druge oddaje (servisne informacije, zabavne, izobraževalne, komercialne itd.):

Vsak dan: ob 6.30 Horoskop, ob 7.45 Poročilo UNZ, ob 8.45 Iz poslovnega kovčka, ob 8.30 in 12.30 Kultura vabi.

Torek: ob 16.30 Kidor Bče, ta najde, ob 18. uri Popek (otroška).

Četrtek: ob 10. uri Vedeževanje.

Sobota: ob 9.30 Avtomanija (na 14 dni), ob 18. uri Kviz A, B, C.

● Glasbene oddaje:

Sreda: ob 18. uri Lojtreca 7 naj, naj.

Četrtek: ob 18. uri Jolly Joker.

Petek: ob 17.10 Hit tedna.

Sobota: ob 12.15 Čestitke in pozdravi naših poslušalcev, ob 19.15 Glasba je življenje.

Nedelja: ob 9.35 A capella, ob 11.30 Zlati zvoki, ob 12.15 Čestitke in pozdravi ..., ob 16. uri Polka, valček, polka.

● Nočni klubi:

- ob nedeljah Oldies but Goldies (zimzelene)

- ob ponedeljskih Rock valjar

- ob torekah Pop 20

- ob sredah Glasbeni in športni gostje

- ob četrkih D. J. Company

(plesna in techno glasha).

V petek in soboto programa nista tematsko določena, ampak je poudarek na glasbenih željah.

Radijci na terenu

60 radijskih programov. Padel je tudi monopol nacionalne televizije in nove postaje so uveljavile nove standarde. Pojavili so se novi časopisi, kabelska televizija in računalniška omrežja. Vsi skupaj pa se borijo za poslušalce, gledalce, bralce in uporabnike ter seveda s tem v tesni zvezi za finančni kolač, potreben za preživetje. Načini borbe so kajpak različni. Novi mediji, izjeme tudi tokrat potrjujejo pravilo, so v glavnem nizkoproročunski, posledica pa je, da imajo dokaj reven informativni program (če ga sploh imajo) in poskušajo ugajati na druge načine. Zaenkrat to (skoraj) vsem uspeva ob botstvu države, ki so jo dogodki spet zalotili povsem nepripravljeno. Država je svoj interes definirala le na papirju, v resnici pa ne podpira informativnih vsebin, kar je povsod po svetu pravilo. Zato je avtorska zakonodaja šele na svojem začetku, najemnine frekvenc tudi ne obstajajo, olajšave za tiste, ki se trudijo z informiranjem in so zaradi tega dražji, so le simbolične.

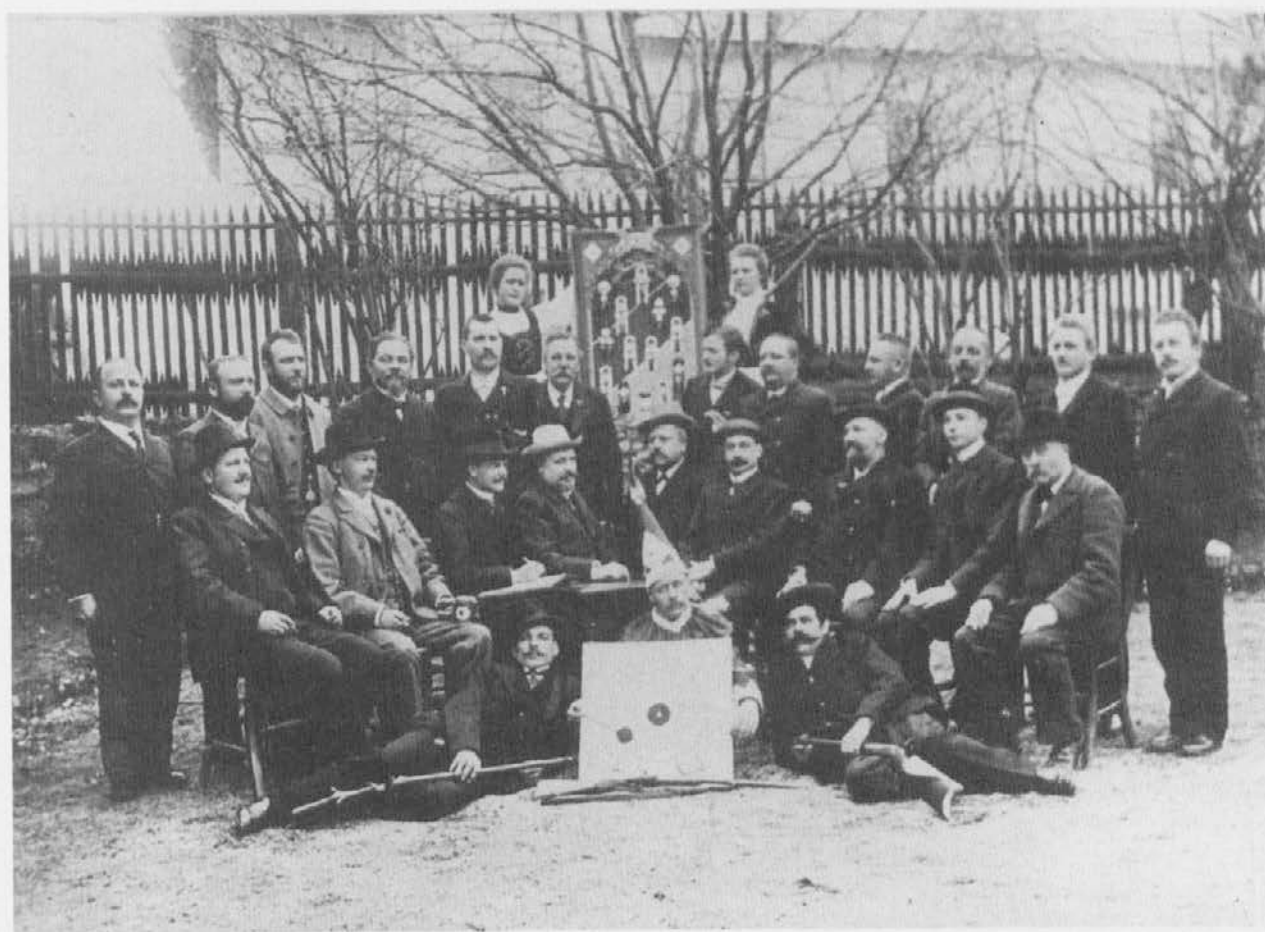
Mimogrede: naša država tudi ne ščiti svojih frekvenc pred tujimi radijskimi programi na eni strani, po drugi pa prav hlapčevsko omejuje moč navzven.

In kako se je ob vsem tem znašel Koroški radio? Zaenkrat kar dobro, še posebej, če upoštevamo, kje živimo. Naša regija, nekoč cvetoče obrobje Slovenije, je dandanes samo še obrobje. Obe pomembni številki, stopnja nezaposlenosti in višina plač, se približujeta vrednosti 15. Torej skoraj 15 odstotkov nezaposlenih in 15 odstotkov nižje plače od slovenskega povprečja. V takšnih razmerah je ob že naštetih konkurenci treba živeti in gospodariti, predvsem pa vztrajati. Doslej se je vendarle izplačalo, kar kaže preprosto dejstvo, da smo še vedno tu in še vedno zelo priljubljeni. Koroški radio ima 61 odstotkov zvestih oziroma rednih poslušalcev, največ med slovenskimi postajami, kar dokazuje, da smo Korošcem (in Štajercem) zlezli pod kožo in da velja na tej poti nadaljevati. To pa je predvsem poročati o dogajanjih v regiji in zunaj nje, držati ogledalo temu času, biti skupaj z ljudmi v dobrem in slabem ter seveda biti še boljši, hitrejši in bolj profesionalni. Tako nekako smo si zamislili delo za naprej in upamo, da nas boste vi, poslušalci, v tem tudi potrdili.

UTRINKI IZ POLPRETEKLOSTI

Guštanjski strelci pred 1. svetovno vojno

Ervin Wlodyga

Na tleh na desni strani je **Maks Leš** - grofov vrtnar;
od leve pa sedijo: **Hans Mihelič** - valjarski mojster, **Mihael Korat** in **Valentin Jevšnikar** - tovarniška uradnika, neznan, **Ferdo Pečnik** - nadučitelj,
ostali neznani.

Četrti od leve stoji **Leopold Widman** - ključavničarski mojster v tovarni,
ostali neznani.

Zadaj levo stoji **Amalija Hattenberger** - upravnica pošte v letih od 1910 do 1918.

(Slika je last Francija Kamnika)

ZGODBA S FOTOGRAFIJE

Korošec med vojaki - smučarji v prvi svetovni vojni

Franc Gornik

Na fotografiji je drugi od desne Vincenc Gostenčnik, p. d. Renarjev, iz Kotelj. Sliko je poslal 19. maja 1917 s Tirolskega, kjer je bil na cesarsko - kraljevem tečaju za gorske vodnike in inštruktorje.

Fotografirana skupina je bila za tiste čase zelo dobro zimsko oziroma smučarsko opremljena. Vojaki so imeli standardno obleko - hlače do kolen in kratko vrhnjo suknjo. Proti "snežni bleščavi" so nosili očala. Na približno 1,9 m dolgih smučeh so bile pritrjene pohodne vezi. Smučar je sprednji del čevlja namestil v okovje s pasom prek kapice. Pred čevljem je bila valjasta vzmet, ki je ploščo na podplatu vračala oziroma pritiskala na smuči. Zadnji del plošče je z dvema pasoma objemal zgornji del obuvala. (Take vezi so imeli jugoslovanski vojaki še v 30. letih.) Palice so bile že takrat opremljene z obročki. Brez njih si smučar v globokem snegu ni mogel veliko pomagati.

Na zadnjo stran fotografije - kartice je Vincenc Gostenčnik "lubemu bratu" Albertu napisal:

"Te prav lepo pozdravim in ti ... dabi ti jas prav rat prišov pomat sjat pa žali bogo ko mi mama nočejo prošne nazaj poslat bres prošne pa tukaj ni nič zadobit urlaub ... zbogom Bertl."

Na hrbtni strani fotografije je s stampiljko odtisnjeno tudi ime vojaške enote, v kateri se je usposabljal Renarjev sin, in sicer k.u.k. Bergführer Ersatz- u. Instruktionsbataillon ali v prevodu Cesarsko-kraljevi rezervni bataljon za usposabljanje gorskih vodnikov. Ime naslovnika je Vincenc napisal po nemško in v gotici - Albert Gostentschnig bei Renner, Post Köttelach unter Kärnten.

Pisanje vojaka Gostenčnika zahteva še kratek komentar. Bratu Bertiju se namreč pritožuje, da mati ne pripravi prošnje za njegov izredni dopust. Takrat je bilo možno, da so ženske in ostareli starši s kmetij, kjer je primanjkovalo delovne sile, prosili vojaške oblasti, naj njihovim sinovom odobrijo izredni dopust, da bi lahko pomagali pri kmečkih opravilih. Izpolniti je bilo treba poseben formular, ki ga je moral potrditi in podpisati še župan. Prošnja je potem potovala v potrditev še k oblastem v Velikovec. V eni od tovrstnih prošenj sem prebral naslednjo utemeljitev: "Na veliki kmetiji so samo ostareli starši. Hiša je v slabem stanju in se podira. Z dopustom ali s premestitvijo k vaški straži bi država dobila več mjno potrebnih pridelkov, kmetija pa bi bila rešena." Renarjeva mati v tej zapleteni proceduri pisanja in potrjevanja prošnje za sinov izredni dopust verjetno ni uspela ...

ZIMSKI ŠPORT V MEŽICI MED OBEMA VOJNAMA

Franc Gornik

Najbolj razširjeno je bilo med knapovskimi otroki "coklarjenje". Večino zime smo preživeli v coklah, ki so jih očetje močno podkovali z žebli, da bi ja dolgo zdržale, kar pa mladim ni bilo po volji. Že na jesen smo začeli po malem puliti žeblje, pete pa brusiti na betonu, da so bile gladke in pripravljene za zimsko sezono. Takoj po prvem snegu smo si od Kasnikovega čebelnjaka potegnili progo ("špure") in coklarjenje se je začelo. Nekateri so bili pravi akrobati in med nami priznani prvaki. Glavne poti in ceste pa je pred drsanjem varoval občinski policaj Štigl. Velik, močan, strah vzbujajoč mož, ki pa je imel za otroke mehko srce. Točno je vedel, kje se glavne skupine mularije nahajajo in če so se te pomaknile na teren, ki ga je nadzoroval, nam je slaba predla. Pričakoval nas je pri Tofovi lipi in več kot enega ni mogel ujeti, ostali pa smo v varni razdalji opazovali, kako se bo "drama" končala. Z močnim basom je ujetega ošteval, zakaj se "driča" po glavni cesti, da potem starejši ljudje padajo. "Kar k žendarmom te bom peljal, da te položijo na klop, vsem znano za batine." Končalo se je običajno

tako, da je ujetega odpeljal na občino ter ga potem potihem spustil pri zadnjih vratih na prosto.

Zime in mraza smo se pomalem naveličali ter komaj čakali čas okoli jurjevega, ko smo lahko zavrgli cokle in tja do nove zime hodili bos.

Smučanje se je pričelo okoli leta 1934, po svetovni finančni krizi.

Prve smuči so si kupili učitelji in uradniki. To je bila za mlade novost. Vsak si je na svoj način poskušal nataktniti na cokle različne lesene podaljške. Videti je bilo celo doge od razpadlih sodov. V letih do druge svetovne vojne se je smučanje zelo razširilo. Glavno smučišče je bilo na Smrečnikovih travnikih. Lahko rečem, da je ob nedeljah smučalo več kot sto smučarjev. Velik problem so imele deklice, ki bi se tudi rade smučale, pa niso imele hlač. Vendar niso popustile in s tem so nam naredile veliko zabave. Točno smo vedeli, kje so na progi pasti in tam smo se najraje zadrževali in krohotali, če je katera pokazala zadnjico.

Sokoli so imeli vsako leto tekmovanje za člane od Sv. Lenarta na Platu do Pustnikovih travnikov, naraščaj pa od Škudnikovega "tajhta" do gostilne Stopar.

Zanimivo je bilo, da si Mariborčani niso iskali terenov na Pohorju, temveč so vsako leto priredili tekmo z vrha Pece do Mežice.

Glavna sankajska proga je bila povezana z nedeljskim izletom k Rehtu na meji. Cele družine so se po počitku in kozarčku v gostilni spuščale po kolovozu, včasih tudi do Meže. Fantje so si večkrat sposodili v kozolcih tako imenovane "poke", večje sani za vleko materiala. Po šest in več se jih je spravilo nanje. Nekateri so jih krmarili z drsalkami.

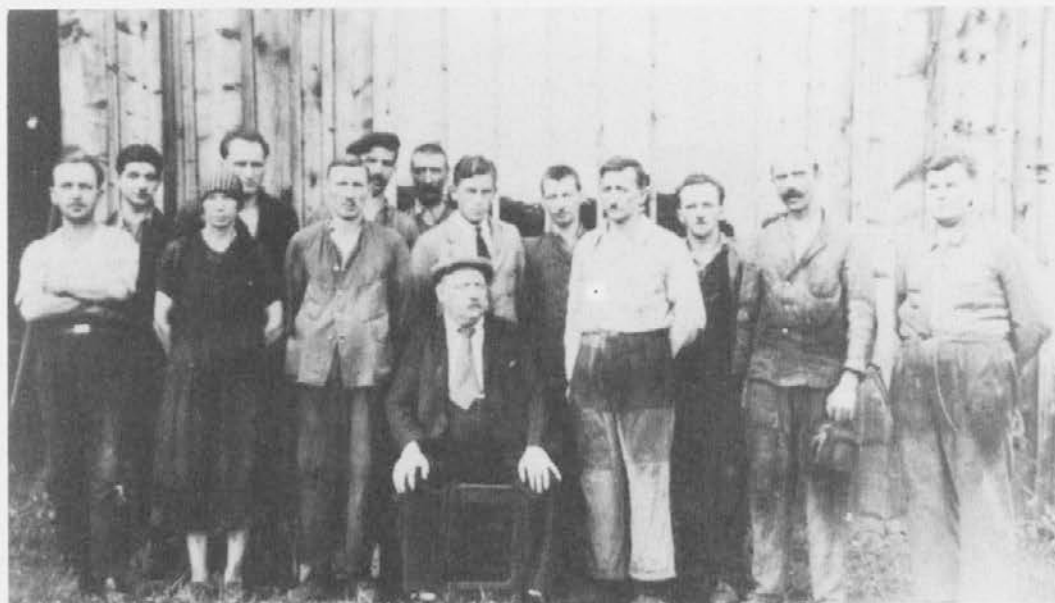

Slika sankajcev obrtnikov iz leta 1936:

spredaj pri sankah leži krojaški mojster Anton Berneker, za njim Ivan Praper z ženo in s hčerkama. Levo na saneh Blatnikov, zraven neznana ženska in Luki Hudopisk. Desno na sankah spredaj neznan, zadaj mesar Tinč Blatnik, neznan. Vmes na sankah pek Anton Korošec. Zadaj od leve Marija Jaser, Marija Berneker, čevljar Goričar in Ema Podojstršek Korošec.

Moji spomini na vzmetarno

Ervin Wlodyga

V vzmetarni je bilo leta 1934 zaposlenih 14 ljudi.

Prva vrsta: Alojz Bauer, Fanika Dretnik, Josip Glavica, Avgust Hahr - obratovodja, za njim Ervin Wlodyga, Rajmund Kaps, Emil Kramer, Filip Podojsteršek, zadaj: Anton Serafini, Josip Pongrac, Feliks Hecl, Franc Pokeržnik, Josip Harum, Oto Gradišnik.

V vzmetarni sem si v letih od 1931 do 1935 nabiral prve delovne izkušnje. 28. avgusta 1930 sem vstopil v službo v obratnem knjigovodstvu, ne da bi se za delo v tovarni potegoval, saj sem tedaj še obiskoval realno gimnazijo v Mariboru.

Kljub veliki gospodarski krizi so mi to službo ponudili in jaz sem jo z veseljem sprejel. Mislim, da mi je k temu pripomoglo Sokolsko društvo v Guštanju, ali pa je bil to dogovor med tovarno in šolo, iz katere so vsako leto vzeli v pisarno najbolj marljivega učenca.

Nastanek delniške družbe in vzmetarne na Ravnah

S eptembra 1926 se je zadolžena jeklarna grofa Jurija Thurna združila s podjetjem bratov Böhler na Dunaju. Takoj po združitvi je družba sklenila, da se mora naša zastarela tovarna čim prej prilagoditi novemu času ter gospodarskim razmeram.

Že v letu 1925 so postavili stroje za tovarno osovin

s pripadajočo "Grau und Tempergiesserei", leta 1927 pa še tovarno vzmeti in tovarno podkev. Leta 1928 so povečali še grobo in fino progo valjarne. Razen tega so leta 1935 postavili malo Bessemerjevo napravo za vlivanje jeklene litine. Tovarna je proizvajala tudi strelivo za jugoslovansko mornarico, od leta 1930 pa še valjano jeklo in drugo blago. Proizvode so prodajali pod znamko Böhlerjevega zastopstva za območje balkanskih držav.

Leta svetovne krize niso prinesla samo stalno naraščajočih socialnih težav, ampak tudi politična razhajanja. Zaposlitev se je zmanjšala za več kot polovico. Da bi preprečili nadaljnje odpušcanje delavcev, se je podjetje s sindikalnimi zastopniki dogovorilo za skrajšanje delovnega časa. Spominjam se, da so poročeni v skladu s tem dogovorom delali približno štiri dni na teden, samski delavci pa tri dni.

Gradnja dveh hal

V letih od 1943 do 1945 so na Ravnah zgradili halo za izdelavo torzijskih vzmeti, kjer so mesečno proizvedli po 20.000 kosov, ter halo za

izdelavo Messeschmitovih lovskih letalskih kril. Leta 1943 je podjetje postalo eno izmed podjetij nemškega "Rectnesa". V letu 1941 je bilo zaposlenih 455, v maju 1945 pa 1050 ljudi, saj so bili vključeni tudi gradbeni delavci pri gradnji dveh hal. Tovarna je nepoškodovana padla v roke Titovim partizanom. Šele v letih od 1968 do 1970 je jugoslovanska država plačala približno 40 milijonov šilingov Avstriji. Denar je Böhler z zamudo prejel kot nadomestilo za podržavljeno podjetje (iz knjige "100 Jahre Böhler Edelstahl", str. 69).

Iz podatkov v Böhlerjevi knjigi je razvidno, da je septembra 1926 nastala delniška družba, navaja pa tudi, da sta bili na Ravnah že leta 1925 postavljeni tovarna osovin in livarna. Torej so že pred uradnim nastankom delniške družbe postavljali stroje v razne obrate naše tovarne.

Obrat vzmetarne in mojster Gustav Hahr

Vzmetarna je začela obratovati v začetku leta 1927, in sicer v hali v jugo-zahodnem delu tovarne, tam, kjer je še danes stolp, na njem pa piše: "Delaj varno in vrni se zdrav domov." V prvem nadstropju tega stolpa je bila obratna pisarna.

Če so bili stroji, ki so prišli iz inozemstva, novi ali izločeni iz kakšne druge tovarne, mi ni znano.

Leta 1929 je bilo zaposlenih v vzmetarni približno 40 ljudi; leta 1934, ko je bila velika gospodarska kriza, pa samo še 15, torej več kot polovica manj.

Iz tovarniške personalne kartoteke, ki je sedaj v Pokrajinskem arhivu na gradu Ravne, je razvidno, da se je nemški strokovnjak za izdelavo vzmeti Gustav Hahr zaposlil v tovarni že 15. februarja 1926. Torej pol leta prej, preden je nastala delniška družba.

Gustav Hahr, tovarniški mojster vzmetarne, se je rodil 6. junija 1879 v Frankowitzu blizu Krefelda na Reni. Poročil se je 6. septembra 1902 z Marijo Nerteus, rojeno 8. 11. 1881 v Hagnu v Westfaliji. Imela sta 4 hčerke in enega sina. V času zaposlitve je bil zavarovan pri Bratovski skladnici in Pokojninskem zavodu. Rad pa je slišal, da si ga nagovarjal "Herr Betriebsleiter", dasiravno je bil njegov uradni naziv obratni mojster. Družina Hahr je stanovala v prvem nadstropju nad pisarnami upravne stavbe in noben član ni znal slovensko.

Delavci vzmetarne

Vsa dela v tej tovarni so delavci opravljali na akord. Režijskih del skoraj ni bilo. Le dva delavca pri peči in ena delavka v adjustaži so prejeli urno mezdo. Zaslужek tistih, ki so delali v akordu, je bil za tiste čase kar dober. Najboljši mezdni zaslужek ne samo v vzmetarni temveč v celi tovarni je bil 10 dinarjev na uro. To postavko v režiji pa je imel samo en delavec, in sicer ravnalec (Richter) vzmetnih listov Rajmund Kaps. Njegovo in tudi delo ostalih ravnalcev je bilo zelo težko in odgovorno, saj so morali celih osem ur s petkilogramskim kladivom nabijati po vzmetnih listih tako, da se je list prilagal naslednjemu listu. Podobno težko delo so opravljali še: Filip, svak Rajmunda Podojstrška, Josip Harum in

V prvem nadstropju stolpa je bila pisarna vzmetarne. Ob njem je t. i. ruska baraka, v kateri so med prvo svetovno vojno stanovali ruski ujetniki. Pozneje, do leta 1931, jo je uporabljalo Sokolsko društvo Guštanj.

Feliks Hecl. Slednji je kot kovač moral včasih opravljati tudi druga kovaška dela. Urna postavka slednjih je bila mnogo nižja, kar pa so lahko nadomestili s pridnim delom v akordu. Precej visoko mezdnostavko je imel tudi preizkuševalec vzmeti, ki je moral vsako vzmet posebej stiskati na hidravlični stiskalnici. Če se vzmetni listi niso prilagajali, je vzmet vrnil ravnalcu v popravilo. Posamezne liste je rezal in pripravljaval Anton Serafini, medtem ko sta Jakob Pavl in Alojz Baver na tračnem kladivu kovala glave glavnih listov voznih vzmeti. Glavne liste za vse ostale vzmeti in vzmeti za odbijače je navijal Josip Glavica. Občasno najtežje delo ravnalcev pa je bilo ravnanje vagonskih listov. To delo sta morala skupaj opravljati dva ravnalca. Robove listov je na velikem brusu brusil Martin Skitek.

Ko so bili listi voznih in avtomobilskih vzmeti pripravljani za montažo, je to delo opravil Josip Pongrac. Avtomobilske liste so morali štancati v toplem stanju na posebnem stroju. Do odhoda k vojakom je to delo opravljal Miha Konečnik. Delo pri peči pa je opravljal Franc Pokeržnik z (občasnim) pomočnikom. Ko je bilo vse delo opravljeno, so bile

vzeti namazane in signirane za naročnika. Zadnje delo je opravljala edina ženska v podjetju Fanika Dretnik. Omenim naj še, da so vozne vzmeti signirali z belo, avtomobilske vzmeti pa z rumeno barvo. Pa tudi številke na avtomobilskih vzmeteh so bile manjše. Tako označene liste in vzmeti, ki so jih pošiljali v Skopje, so tam prodajali kot ameriško blago. Tudi to se je dogajalo. Šablone za signiranje pa sem izdeloval v pisarni iz posebno odporne lepene.

V obratni pisarni je bil od začetka poslovanja obrata zaposlen Ivo Dretnik, po njegovem odhodu k vojakom v začetku leta 1930 ga je nadomestil sin mojstra Gustava - Rudolf Hahr. Po tragični smrti tega 18-letnega mladeniča (10. 12. 1930) so mene premestili iz obratnega knjigovodstva v vzmetarno. Na začetku mi je bilo kar precej težko, ker pač nisem znal opravljati tega dela, nihče mi pa tudi ni mogel kaj pokazati. Tudi mojster ni bil vpeljan v to delo. Počasi pa sem se le privadil. Mojster Hahr ni mogel pozabiti nenadne in tragične smrti svojega sina. Bil sem leto mlajši od njega, pa je z mano ravnal kar korektno. Imel me je skoraj tako rad kot svojega sina.

Pa se je svetovna kriza kar naprej stopnjevala, naročil je bilo vedno manj. Tudi v pisarni ni bilo dela za šest dni v tednu. Z mojstrom sem se dogovoril, da bi mesečni izkaz delal v prostem času, za kar je bil pripravljen plačati 400 din na mesec. Glavno je bilo, da je bil izkaz gotov v pravem času. Obračun mezd sem lahko opravil v režiji. Moja urna plača je bila sprva 2,50 din, pozneje nekaj več. Dogovoril sem se z njim tudi, da bi občasno opravljajal pomožna dela v obratu. Občasno sem pomagal pri peči, pri upogibanju vročih vzmetnih listov, ki sem jih moral kaliti v vodi oziroma v olju. Pomagal sem navijati spiralne vzmeti in vzmeti za vagonске odbijače, brusiti vzmetne konice in podobno. Nekoč sva z Mihom Konečnikom prevzela štancanje večje količine avtomobilskih listov. Tisti dan ostali delavci niso delali, pa sva imela na razpolago celo peč. Moral sem kuriti, vlagati 4 m dolge avtomobilske liste v peč, ko pa so bili zagreti, sem jih odvedel k stroju za štancanje, kjer jih je Miha naštančal na razne dolžine. To je bilo tisti dan moje delo. Miha je priganjal, ne oziraje se na to, koliko bo prekoračil akord. Njemu akorda itak ni mogel več trgati, saj je že naslednji dan šel k vojakom. Akord sva tisti dan prekoračila kar za trikrat. Za mene, ki nisem bil vajen težkih del, je bil ta dan zelo naporen. Seveda je mojster akord zatem takoj znižal.

Zgodilo se je, da se je leta 1934, tedaj sem bil star 20 let, mojster zelo težko poškodoval v avtomobilski nesreči. Avtomobil, s katerim se je vozil, se je preobračal, on pa je pri tem dobil možganski pretres, imel pa je tudi več zlomljenih reber. Ležal je negibno doma v svoji postelji. Kmalu po tej nesreči sta prišla po strnih stopnicah v obratno pisarno vzmetarne ravnatelj David Lorberau in vodja obratnega knjigovodstva Miloš Jelenko. Začudeno sem pogledal oba, saj ni bila navada, da bi ravnatelj sploh kdaj prišel v to pisarno. Nisem pa tudi vedel, zakaj sta prišla. Tedaj pa mi je ravnatelj sporočil, da se je mojster zelo poškodoval v avtomobilski nesreči in ga nekaj časa ne bo v obrat. Naročil mi je, naj ga v času odsotnosti nadomeščam in vodim obrat. To je bilo za

mene veliko priznanje, istočasno pa tudi velika odgovornost. Seveda sem bil zelo ponosen na to. Takoj sem sklical delavce ter jim sporočil, kaj se je zgodilo in tudi, kako se je odločil ravnatelj. Delavci so takšno odločitev vzeli na znanje, zato tudi nisem imel težav z njimi. Čez mesec dni se je mojster vrnil. Delo je v tem času teklo normalno naprej. Povedati moram, da me je bilo kar precej strah te odgovornosti. Naročila sem vpisoval v posebno knjigo, tekoče sem izpisoval obratne naloge, da delo v obratu ne bi zastalo, vedno sem bil navzoč pri signiranju in odpremi gotovih vzmeti, da jih ne bi poslali na napačen naslov. V valjarni sem naročal valjani vzmetni material za sprotne naročila. Z zadovoljstvom sem ugotovil, da mi je delo uspelo. Vsak dan sem moral mojstru sporočiti na dom, kako delo v obratu napreduje. Nič mi ni povedal glede obrata, samo enkrat mi je rekel "pass auf" - pazi, da bo vse v redu. In tako je tudi bilo.

Začetek konca vladavine mojstra Hahra v vzmetarni

Konec meseca septembra 1935 so me vpoklicali na služenje dveletne vojaške službe v češko vojsko. Tedaj sem bil namreč še češki državljani. Na moje delovno mesto v pisarno je prišel edini strojni tehnik v tovarni Miro Volčanšek. V tovarno je vstopil 5. 4. 1934 in je prakticiral v ključavničarskem obratu. (Miro Volčanšek se je rodil 18. 11. 1910 v Trstu, nato je živel v Ljubljani, umrl pa je 26. 2. 1995 v bolnišnici Slovenj Gradec, star 85 let, pokopan je na pokopališču Barbara.)

Danes, ko to pišem, se šele zavedam, da se je z mojim odhodom k vojakom pravzaprav začel konec nekdanjega mojstra vzmetarne Gustava Hahra. Iz tovarniške kartoteke Mira Volčanška je razvidno, da je bil 1. januarja 1937 imenovan za obratnega asistenta vzmetarne, 1. marca 1937 pa je že prevzel vodenje vzmetarne. Nekdanji mojster vzmetarne Gustav Hahr pa je bil 31. maja 1937 odpuščen, nato pa upokojen (Kindigung - Pensionist), star 58 let.

Žal v kartoteki ni navedeno, zakaj so ga odpustili. (Kot nemški državljani je moral vsako leto zaprositi za dovoljenje za delo in bivanje. Potrudil pa se tudi ni, da bi se on in njegova družina naučili slovensko.)

Pisarniške posle v vzmetarni je v začetku leta 1937 prevzel sin uradnika Antona - Ljubo Konečnik.

Po 10 letih sem se ponovno srečal z Gustavom Hahrom

Meseca aprila 1945 sem na Ptuj obiskal svojega strica. Nenadoma sem na ulici zagledal Gustava Hahra z ženo. Zelo je bil vesel tega snidenja, jaz pa tudi.

To je bilo moje zadnje srečanje z njim. Ne vem pa, kam je ob koncu vojne odšel.

Viri podatkov:

Böhlerjeva knjiga - "100 Jahre Böhler Edelstahl"
Obratna kartoteka - Gustav Hahr
- Miro Volčanšek
Obe kartoteki sta v Pokrajinskem arhivu v gradu Ravne.
Ervin Wlodyga - po spominu.

ZAČETKI REŠEVALNE SLUŽBE V GUŠTANJU

Ervin Wlodyga

**Letos mineva 70 let, odkar je v Guštanj pod okriljem Rdečega križa
8. decembra 1927 pripeljal prvi reševalni avtomobil.**

Ta datum tudi štejejo za začetek reševalne službe v kraju in bližnji okolici.

Ustanovitev Rdečega križa Guštanj

V virih, ki pa so seveda nepopolni, najdemo prve zapise o dejavnosti društva Rdeči križ že leta 1921. Iz arhiva je razvidno, da so dr. Boštjan Erat in Rajko Kotnik ter njuni sodelavci 12. junija 1924 sklicali širši sestanek pripravljalnega odbora za cilje Rdečega križa. Na tem srečanju so izvolili naslednji odbor: **dr. Boštjan Erat** je postal **predsednik**, **Rajko Kotnik** **tajnik**, **Franc Kotnik** **blagajnik**, **Karel Bevc**, **Ivo Turk**, **Marija Zega** ter **Emica Kotnik** pa **odborniki**.

Po volitvah so udeleženci obravnavali naslednji dnevni red:

1. Organizacija tečaja RK.
2. Zbiranje sredstev (nabiralne akcije, tombole, prodaja cvetlic itd.) za nakup prevoznega sredstva.
3. Postavitev javnega kopališča.
4. Gradnja bolnišnice in hiralnice.

Ker pa je gradnja bolnišnice (saj sta bili takrat bolnišnici že v Črni in v Slovenj Gradcu) odpadla, postavitev hiralnice pa zaradi pomanjkanja denarja prav tako ni bila mogoča, so se odborniki z veliko vnemo lotili zbiranja denarja za nov reševalni avtomobil. Zelo požrtvovalen pri tem je bil tajnik Rajko Kotnik. Ustanovili so tudi odsek, ki je skrbel za potujoči kino, dobiček od njega pa so namenili za nakup reševalnega avtomobila. Nabiralna akcija je trajala kar tri leta, preden so zbrali dovolj denarja.

Prvi reševalni avtomobil v kraju

Članom društva RK se je želja po reševalnem avtomobilu izpolnila 8. decembra 1927. Množica ljudi ga je pričakala na guštanskem trgu. Avto so kupili v podjetju Košir & Co v Mariboru, na trg pa ga je pripeljal Matija Gradišnik. Avto je stal 85.000 din (za ta denar si takrat dobil na ključ visoko pritlično hišo). Nadvse slovesna je bila tudi blagoslovitev na trgu. Slavnostni govornik pa je bil dr. Alojzij Kuhar.

To izjemno slavje sem doživel kot trinajstletni deček. Že tedaj sem se zaljubil v to dobrodelno službo, in sicer tako močno, da sem že dve leti pozneje opravil izpit iz prve pomoči in sem se tako lahko večkrat peljal kot spremljevalec do bolnišnice. V letih od 1935 do 1937 sem na Češkem odslužil vojaški rok. Takoj po vrnitvi pa sem se vključil v to ustanovo. Na pobudo tukajšnjega RK sem 8. junija 1938 opravil šoferski izpit z reševalnim avtomobilom. Tako sem postal prvi prostovoljec - šofer tukajšnjega reševalnega avtomobila. Z velikim veseljem in zagnanostjo sem ob službi v tovarni opravljal to delo. Že leta 1939 so me izbrali za blagajnika društva.

Prvi reševalni avtomobil in prvi šoferji leta 1928,
od leve: Miloš Jelenko, Hubert Legner in Karel Bevc

Grozote vojnega obdobja

Šoferjem RK je bilo najhujše v letih 1941 do 1945, ko je divjala vojna. V zadnjih dveh letih druge svetovne vojne sem kot šofer mnogo videl in doživel. Iz podatkov, ki sem jih objavil v Koroškem fužinarju 25. 8. 1975 na straneh 45 in 46, vejejo trpljenje ljudi, krutost, nasilje in žalost ter prisotnost tihe spremljevalke - smrti, saj v nesmiselnih vojnah človek ne pomeni ničesar. Reševalci smo bili velikokrat izpostavljeni pritiskom in nevarnostim. Čeprav često brez plačila smo skušali ranjencem lajšati gorje, kolikor smo pač mogli in znali.

Opazovali smo krvaveče ljudi, ki so svojo usodo znali stoično prenašati. Nekateri so s prezirom in mrko gledali smrti v oči, drugi pa so kljub nekdanji nadutosti prosili, naj jim rešimo življenje. Ne glede na vse težave smo se zavedali, da opravljamo dobro, koristno in humano delo. Vedno sem se zavzemal za načelo: "Pomagaj človeku, ki je v stiski, in če to moreš, če pa mu ne moreš pomagati, ga z ničemer ne obtožuj in mu ne škoduj."

Omenim naj še, da je bil guštanjski RK med vojno v okviru okrajnega RK Velikovec. V Guštanju so imeli le avtomobil in deset soferjev s spremljevalci - prostovoljci.

Koraki v svobodo

Po vojni je guštanjski RK deloval pod okriljem jugoslovanskega RK. Društvo je od julija 1945, ko se je vrnil iz pregnanstva, ponovno vodil dr. Boštjan Erat. Problemi so bili

veliki, saj je primanjkovalo denarja, rezervnih delov, goriva ter avtomobilskih plaščev.

Reševalna služba se osamosvoji

Zodcepitvijo od RK se je reševalna služba 11. februarja 1949 osamosvojila. Mene so določili za njenega vodjo. Toda težave so se kljub temu nadaljevale, zato so službo razpustili. Kraj je brez nje ostal kar pol leta. Na pritisk OLO Slovenj Gradec in Železarne Ravne jo je ministrstvo za zdravstvo 23. novembra 1950 zopet ustanovilo. Reševalna postaja je tedaj zaposlila prvega poklicnega soferja Franca Pačnika. To službo sem še nadalje vodil do upokojitve - 31. 12. 1972. Z veseljem in zadovoljstvom sem opravljal to delo, zadnjih deset let sem bil poklicni vodja.

Iskrene čestitke izrekam reševalni službi ob njenem visokem jubileju.

Delavci Reševalne službe Koroške v novembru 1997

Čepijo v prvi vrsti - od leve: **Danilo Perjet** (reševalec, Slovenj Gradec), **Bruno Pačnik** (reševalec, Radlje), **Janez Komar** (avtomehanic, Ravne), **Anton Kotnik** (reševalec, Slovenj Gradec), **Alojz Sobočan** (med. tehnik, Ravne), **Damjan Obretan** (reševalec, Ravne), **Miran Škorjanc** (reševalec, Slovenj Gradec), **Ida Veselko** (dispečerka, Ravne), **Boris Gruber** (reševalec, Slovenj Gradec), **Marjan Fužir** (reševalec, Ravne).

Druga vrsta - od leve: **Ivica Pik** (plač. referent, Ravne), **Štefka Urek** (čistilka, Ravne), **Majda Stropnik** (tajnica, Ravne), **Ludvik Kordež** (direktor, Ravne), **Marjeta Krivograd** (dispečerka, Ravne), **dr. Evgen Janet** (strokovni vodja, Ravne), **Bojan Podojstršek** (reševalec, Ravne), **Antonina Zagernik** (dispečerka, Ravne), **Bojan Petre** (reševalec, Ravne), **Stanko Črešnik** (reševalec, Radlje), **Ivan Kresnik** (reševalec, Slovenj Gradec), **Maks Popič** (reševalec, Ravne), **Boštjan Perše** (med. tehnik, Ravne).

Tretja vrsta - od leve: **Rado Ferk** (reševalec, Radlje), **Hedvika Vačun** (dispečerka, Ravne), **Franjo Jeromel** (reševalec, Slovenj Gradec), **Samo Podhostnik** (med. tehnik, Ravne), **Mitja Hercog** (med. tehnik, Ravne), **Božo Grabner** (reševalec, Ravne), **Peter Kordež** (reševalec, Ravne), **David Kac** (med. tehnik, Slovenj Gradec), **Denis Jeromel** (reševalec, Slovenj Gradec).

Manjka: **Dominik Hajzer** (avtomehanic, Ravne).

NOVOST NOVOST NOVOST NOVOST NOVOST

Kartica zdravstvenega zavarovanja

Valerija Širnik

Zavod za zdravstveno zavarovanje RS se je za uvedbo kartice zdravstvenega zavarovanja odločil zato, da bodo zavarovanci lažje, enostavneje in hitreje uveljavljali pravice iz zdravstvenega zavarovanja; zdravstveno osebje, delodajalci in zavarovalnice pa se bodo izognili nepotrebni administraciji.

Kartica zdravstvenega zavarovanja bo nov, sodoben identifikacijski dokument, ki bo že v marcu prihodnjega leta v Posavski regiji zamenjal zdravstveno izkaznico. V jeseni 1998. leta jo bomo začeli uporabljati tudi drugod po Sloveniji. Uvedba kartice bo prinesla številne prednosti za zavarovance, izvajalce in zavarovalnico. Zavarovanci bodo svoje pravice lažje in hitreje uveljavljali. Zdravstvene kartice bo mogoče potrjevati v zdravstvenih ustanovah (zdravstvenih domovih, bolnišnicah in enotah ZZZS), kjer bodo lahko ažurirali administrativne podatke (naslov, nov delodajalec, podlage za zavarovanje). Upokojeanci in otroci bodo kartico potrjevali le enkrat letno, ostali trimesečno in ne več mesečno kot do sedaj. Obisk pri zdravniku pa bo postal enostavnejši in bolj diskreten. Delodajalci bodo razbremenjeni izdajanja in pogostega potrjevanja zdravstvenih izkaznic.

Vidni podatki na kartici, ki bo tudi priročnejša in primernejša za shranjevanje, bodo le: ime in priimek, datum rojstva, številka zavarovanca in ime izdajatelja. Kartica bo vsebovala tudi zapis (v čipu) o naslovu, spolu zavarovanca, podatke o obveznem in prostovoljnem zavarovanju ter veljavnosti teh zavarovanj in podatke o zavarovančevih osebnih zdravnikih. To bodo le identifikacijski podatki o zavarovanju in podatki za uveljavljanje pravic pri osebnem zdravniku. Medicinskih podatkov (alergija, krvna skupina, cepljenja...) trenutno na kartici ne bo, pa tudi v prihodnje le-ta ne bo vsebovala nobenega medicinskega podatka, če zavarovanec tega ne bo dovolil.

Osebje v zdravstvenih zavodih in pri zasebnikih bo prejelo profesionalno kartico, ki bo ključ (skupaj z ustrezno opremo) za dostop do podatkov na zavarovančevi kartici - tako bo dosežena zelo visoka raven varovanja osebnih podatkov. Ker bo prenos podatkov na obstoječe obrazce elektronski, bo v zdravstvenih ustanovah manj administrativnega dela in več časa za kakovostno strokovno delo.

Zavod za zdravstveno zavarovanje se pripravlja na uvedbo kartice, zato išče in vabi vse državljanke, ki še nimajo urejenega osnovnega zdravstvenega zavarovanja, naj se oglasio na enotah Zavoda in se zdravstveno zavarujejo. Vabi tudi delodajalce, da uredijo in preverijo status zavarovanja za svoje zaposlene in njihove šolajoče se družinske člane ter za tiste, ki so zaposleni v tujini. Če bodo evidence natančnejše, bo tudi uveljavljanje kartice zdravstvenega zavarovanja boljše in popolnejše.

KRALJ MATJAŽ

preteklost in prihodnost v očeh mladih v deželi kralja Matjaža

(Projekt na
OŠ Črna na Koroškem)

Irena Greiner

“Kralj Matjaž je bil sila dober kralj. Ko je on kraljeval, ni kmet plačeval nič davka. Ljudje so delali, pa jih delo ni bolelo, bilo jim je za kratek čas... V veliki votlini spi kralj Matjaž, siva brada mu rase okoli mize, poleg njega pa spe vojaki. Spal pa bo kralj Matjaž s svojo vojsko, dokler narod tako silno ne zahrepeni po njem, da ga zbudi sila njegovega hrepenenja...”

Če so učenci hoteli razumeti našega tako opevanega kralja Matjaža, so morali pogledati malo nazaj po času, v katerem je živel. Ker je ta znani madžarski kralj - Matija Korvin - obdavčil plemiče, v deželah pa, kjer je vladal, poskrbel za obrambo pred Turki in uvedel red v državi, je preprosto ljudstvo videlo v njem neke vrste rešitelja in spletlo zgodbe o njem. Zato ga imamo ljudje še danes tako radi. In zato so učenci črnjanske osnovne šole, doma v kraljestvu kralja Matjaža, mladi iz njegove lepe dežele, oživljali pripovedke in ideje o tem kralju, spoznavali preteklost domačega kraja,

odkrivali zgodovinsko in kulturno izročilo, burili svojo domišljijo in ustvarjali nove pesmice, zgodbe, risbice ter razmišljali o prihodnosti in turizmu.

Zgodovinski krožek je proučeval fevdalno rodbino Habsburžanov, ki so v času kralja Matjaža že vladali velikemu delu slovenskega ozemlja. Posebej so iskali podatke o življenju Friderika III., ki se je boril tudi s Korvinom. Veliko časa so namenili raziskovanju turških vpadov in obrambe pred njimi. Hkrati pa so proučevali življenje ljudi v času tega ogrsko - hrvaškega kralja Matija Korvina. Na naših tleh so na primer kljub temu, da je Koroška plačevala odkupnino Matjaževi vojski, Ogrji spet napadli, zasedli Črneče ter leta 1489 tudi Slovenj Gradec. Ogrske “horde” so zapustile naše kraje šele po Korvinovi smrti - leta 1490.

Največ je ob šolskem projektu Kralj Matjaž nastalo literarnih del: pesmice, doživljajski utrinki in poročila, daljše leposlovne stvaritve, rebusi, izštevanka, premetanke, stripi, domišljajske zgodbe, fantazijska razmišljanja, ankete in intervjuji, celo nekaj besedil v angleščini.

Petošolci so zbirali pesmice in pripovedke o kralju Matjažu in jih nabrali lepo število - od ljudskih do umetnih. Izbrskali so tudi mnoge

ilustracije različnih slikarjev ter poiskali, kaj vse se po tem legendarnem kralju imenuje: dežela Park kralja Matjaža, prireditve Gradovi kralja Matjaža, vrtec, papirnica, pica, koktajl...

Člani turističnega krožka so ob koncu dela ugotovili, da če želimo, da bo pripovedka o kralju Matjažu kot zanimivost privlačna tudi za turiste, jo moramo najprej dobro poznati domačini, prav tako pa moramo biti na tekočem s programi, spominki, z objekti in s prireditvami, ki so vezani na izročilo o tem kralju - s svojim znanjem bomo lahko pripomogli, da bomo postali turistično privlačen kraj.

Pri urah likovne vzgoje so nastajale risbe in risbice v različnih tehnikah, osnutki za priponke, izdelki iz kartona, pločevine... Pri športni vzgoji so dekleta sestavila zanimiv ples z moderno koreografijo, pevski zbor je naštudiral nekaj melodij iz pesmice o kralju Matjažu, dramski krožek pa je več mesecev vadil otroško igro v osmih slikah, delo Jakobine Bračič: Kralj Matjaž.

Ob koncu projekta je izšlo šolsko glasilo Stezice, vse dejavnosti so bile obširno predstavljene na razstavi v galeriji, v kulturnem domu pa so nastopile pevka, plesna in dramska skupina.

Člani dramskega krožka OŠ Črna so uprizorili igro Kralj Matjaž

Moj pogled na Šentanel

Rudi Mlinar

Sedel sem na robu travnika, ki se je blago spuščal navzdol proti gozdu, in z enim očesom opazoval kravo, kako se je pasla v senci smrek, z drugim pa zaskrbljeno škilil proti Peci, kjer so se začenjali zbirati kopasti deževni oblaki. Nedaleč od mene je v rahli opoldanski sapici valovilo zrelo žito... naprej pa, če sem le malce dvignil pogled, se je nad vrhovi smrek tam na drugem bregu dvigal v nebo vitki zvonik cerkve sv. Danijela, okrog nje pa so tesno kot piščeta okrog koklje stale hiše, obkrožene z vencem sadnega drevja. Sonce je našlo luknjo med kopastimi oblaki in žarki so obsijali cerkev, drevje, hiše..., da se mi je ta podoba zazdela kar naenkrat čudovito lepa in obenem skrivnostna, četudi še sam nisem razumel, zakaj.

To vasico sem od tod videl že velikokrat, samo to poletje že kar večkrat, odkar sem prav iz vasi vsak dan zjutraj in popoldne prignal dedovo kravo na pašo na Močnikovo, kjer so imeli v najemu travnik in njivo.

V češnji nad menoj je zašumelo, zganile so se smreke spodaj in žito je zavalovilo kakor goreče morje... Zdrzil sem se, pogledal navzdol, pogledal levo... in prestrašeno vstal, krave ni bilo nikjer... Stekel sem ob robu njive in si globoko oddahnil. Počasi je ob robu gozda šla proti domu; je morebiti zaslutila, da se pripravlja k nevihti, ali pa je bila le sita...

Še enkrat sem pogledal proti cerkvi, sonce je ugašalo in temna senca je lezla počasi čez Marinove travnike proti drevju, hišam, cerkvi... Pa nisem imel časa, da bi pasel svoj pogled v igri narave... Stekel sem za kravo.

Tako idiličen spomin na prelepo podobo Šentanela nosim v sebi že več kakor trideset let. Na velikonočni ponedeljek, 31. 3. 1997, ko sem se z veliko težavo prerinil po stari stezi od Pečnikovega križa do Pečnika in naprej po cesti do Močnika, sem to podobo uzrl znova in četudi sem jo v vseh teh letih gledal mnogokrat, pa naj bo to pozimi, poleti ali jeseni, se mi je vendarle

čisto nehote povrnil spomin prav na tisto podobo, ko sem kot otrok strmel tja čez Močnikove travnike proti cerkvi, obdani s hišami, z drevjem in obsijani s soncem. Ta podoba je bila tako živa, da sem tudi ta mrzli velikonočni ponedeljek kar nekaj časa strmel tja čez.

Vendar sem čakal zaman, sonca nisem pričakal, le mrzel vetrič me je opomnil, da ni preveč dobro tako ves razgret stati na cesti. Zaprl sem si zadrgo na bundi, potisnil roke v žep in se mimo Močnikovega križa odpravil naprej. Tako na daleč in s površnim pogledom se moja idilična podoba iz preteklosti in ta, ki sem jo videl to jutro, nista bistveno razlikovali. Pa sem zelo dobro vedel, da je le vitki cerkveni zvonik isti, da pa se je vse drugo spremenilo, eno bolj, drugo manj... Tudi cesta, ki se je vila skozi gozd od tod do vasi, je bila širša, bolje vzdrževana in nikjer ni bilo več sledi koles vozov lojtrnikov, s katerimi so ded in tudi vsi drugi vozili žito, krompir, les... Avtomobilske gume in traktorska kolesa ne puščajo takih sledi. Take sledi so le še v spominih... le božja znamenja ob poti so še ista... morebiti drugače pobeljena, a vendar se njihova podoba še prijazno zlije s spomini. Čas je pač korenito posegel v kraj, ljudi in spremenil podobo kraja in miselnost ljudi, staro se je umaknilo novemu in preden je minilo eno samo obdobje človeškega življenja, se je podoba Šentanela in tudi drugih krajev odela v novo obleko, stara pa je zavržena in žrtvovana napredku.

Nove, lepe hiše, kopališče, teniška igrišča... avtomobili z domačimi pa tudi s tujimi registracijami na dvorišču Marinove in Riflove gostilne, asfaltirana cesta skozi vas, vse to je današnja podoba Šentanela. Razum se vsemu temu prilagodi, poti nazaj na staro ni, pa vendar te pogled na novonastajajoče naselje zahodno od cerkve vsaj malce zbode, zabolí... Kaj res ni bilo mogoče v to idilično lepo vas postaviti novih hiš, ki bi se bolj kot te zlile z okoljem, ki bi vsaj tako od daleč, tam nad Plodrom, ko hiše zagledaš, še spominjale na koroško vas?

Ali se pri obnovi starih hiš res ni dalo ohraniti vsaj delčka starega? Seveda bi se dalo, tudi danes, po štiridesetih letih, mi spomin pričara podobo babice in dedija, kako sta me čakala na ganku, polnem rož... Kar vidim ju, vsa nasmejana... pa čeravno že kar mnogo let počivata ob zidu na vaškem pokopališču. Ampak gank je ostal, četudi je hiša obnovljena in ji je dozidan nov del, in nič ne kazi hiše, ampak jo le še polepša; to je nekaj, kar najbrž tuji turisti tudi pričakujejo, ko pridejo v vas.

Betonska bivališča, pločevinaste kače, vse to imajo doma v svoji okolici, oko pa nagonsko išče predmete in stvari, ki še imajo pridih nečesa davnega... in tega davnega je v Šentanelu ostalo zelo malo, pa še tisto malo ni izkoriščeno tako, kot bi lahko bilo.

Lepa je nova prodajalna spominkov sredi vasi, narejena po starem... zanimiva in naravnost občudovanja vredna je stara Brsnikova hiša tik ob cerkvi, a kaj, ko ne služi ničemur. Je le zunanja podoba, medtem ko bi ob večjem razumevanju lahko bila osrednja točka vasi, takorekoč muzej; res škoda, da ni.

Po toliko letih, ko so se podirale stare kašče, zravnavale z zemljo cele hiše, ko se je s podstrešij in iz kleti preselilo v domove domačih in tudi tujih zbirateljev na tisoče predmetov, ki so jih nekdaj ljudje uporabljali v vsakdanjem življenju, in je predsednik novoustanovljenega turističnega društva Franc Piko ml. našel le še nekaj predmetov, ki so na ogled v njegovi prodajalni spominkov, je najbrž res že zadnji čas, da se temu novotarjenju naredi konec.

Drugače bo vas res videti kakor strašilo z novo nobel obleko, ampak brez duše. Dušo kraju pa bo iztrgal tisti, ki bo prodal ali oddal zadnjo staro stvar v vasi, podrl zadnjo kaščo, izravnal zadnjo staro hišo z zemljo. Upati je, da le ne bo tako; Franc Piko ml., Peter Plevnik in še petdeset drugih, ki so člani novoustanovljenega turističnega društva, bi mi najbrž zatrjilo, da so začeli pisati novo podobo kraju. Kar veliko načrtov imajo, radi bi uredili spominsko sobo, muzej v malem, kjer bi prikazali delo in življenje nekdanjih pomembnih Šentanelcev... kar nekaj jih je.

Radi bi uredili vas, jo polepšali, postavili ob vstopu novo tablo, radi bi ohranili, kar je še starega... Veliko bi hoteli, in da njihove želje niso le plod domišljije, kaže tudi razumevanje nekaterih ljudi iz doline, z županom Maksom

Večkom na čelu.

Navsezadnje pa je že zadnji čas, da ljudje, ki v kraju živijo, dobijo podporo tudi tam, kjer imajo sredstva... Takšne podpore, kot so jo dobili od arhitektov, namreč prav nič ne potrebujejo, saj je podoba kraja prav zaradi njih osiromašena, kar pa prav gotovo ni bil namen gradnje novih hiš.

Za zaključek naj omenim dogodek, ki mu je bil priča sestrin mož. Ko se je nekoč peljal mimo Smadina, so se tam ustavili tudi neki tuji turisti in so z nemajhnim začudenjem gledali, kako Andrej dela še vse po starem... še več, naročili so

Šentanel spreminja prvobitno podobo

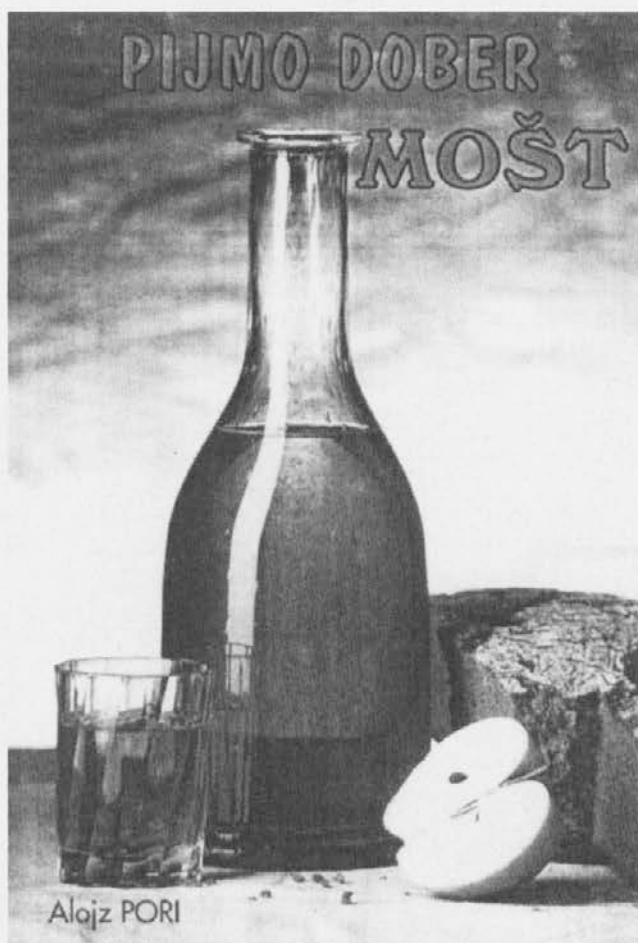
(Foto: Miran Kodrin)

mu, naj jih pokliče, ko bo žel, da ga bodo poslikali. Tako zanimiv se jim je zdel. V očeh naprednih kmetov je Smadinov Andrej malone posebnež, v očeh tujih turistov pa je bil prav on edini vreden, da so se ustavili pri njem. Bilo bi najbrž neumno pričakovati, da bodo sedaj drugi sledili Andreju, vendar pa nekaj le pove ta dogodek. Ni vse staro za odpad, ni vse novo zlato... Le zlitje starega in novega bi najbrž dalo bron, ki bo zapel dovolj jasno in glasno, da bodo ljudje spoznali, da brez duše ne morejo živeti. Ne v Šentanelu, ne na Lešah, ne kjerkoli drugje.

Samo želim si, da bi lahko tudi čez leta, ko bom prilezel peš, upam, da po urejeni stezi čez Pečnikov hrib, ugledal z Močnikovega Šentanel, ki bo imel še nekaj tiste pristne koroške duše... in da je ne bo izgubil. Bilo bi res škoda, če bi ostal le še spomin ali pa nekaj božjih znamenj ob poti...

Nekoč smo pili tudi mošt...

Alojz Pori

Že dolgo nisem slišal, da bi kdo namakal svoje brke v mošt, ki ga je pil iz "mevtre", še manj pa, da bi ga kdo pil s tako slastjo, da bi se v posodi delali vrtinci. Najbrž zaradi take posode, ki že dolgo ni več v modi, pa tudi zaradi brk, ki jih v taki dolžini resnično redko vidiš. Del krivde verjetno nosi tudi mošt, ki je že dalj časa pri pivcih v precejšnji nemilosti.

Bili pa so za mošt mnogo boljši časi... Na kmetih je bil vsakdanja pijača, kupovali so ga delavci, z njim se je dalo tudi kaj zaslužiti. Zapisal se je tudi v zgodovino, saj je bil v srednjem veku priljubljena pijača predvsem na nekaterih območjih današnje Nemčije, od koder se je njegov dober glas razširil tudi med Angleže. Le - ti so vpeljali mošt kot nagrado ali del plačila za delo, kasneje pa so plačevali izključno z moštom.

Poraba mošta in povpraševanje po njem sta strmo naraščala, zato so kmetje sadili vse več sadnega drevja, pojavilo se je tudi večje število žlahtniteljev. Nastajale so nove sorte jabolk in hrušk, primernejše za predelavo v mošt, bolj zdrave in bolj rodne. Iz tega obdobja izvirajo tudi korenine znanega žlahtniteljskega centra v East Maillingu v Angliji, od koder izvira večina sodobnih jabolčnih in drugih sadnih podlag za razmnoževanje žlahtnih sort. Poleg pridelovanja sadja se je močno razširilo tudi

predelovanje, saj je nastalo mnogo "moštarn". Razcvet mošta ni trajal pretirano dolgo, saj so povečano slo po pitju sebi v prid izkoristili tudi pivovarji, vinarji in različni proizvajalci žganih pijač, predvsem vseh vrst žganja, vinjaka in whiskyja. Kljub velikemu pritisku in izboru različnih pijač se je mošt na tem območju obdržal vse do danes, predvsem v Angliji, Franciji in nekaterih predelih Nemčije ter Avstrije, pa tudi Združenih držav Amerike, kjer se z vinom in s pivom dokaj enakovredno poteguje za žejne kupce. Seveda ni treba poudarjati, da je na vseh naštetih ozemljih razvoj pridelave mošta tekel v sorazmerju z novimi spoznanji o higieni, mikrobiologiji in biokemiji.

Na žalost naši pridelovalci sodobnejši pridelavi te sicer odlične pijače niso sledili s pretiranim navdušenjem. Zaradi agresivnega prodora pivovarjev in sprva medlega, nato pa krepkega odgovora vinarjev je pridelava mošta ostala daleč v senci prej omenjenih pijač, posebej, ker je bila (in je še vedno) razdrobljena in neorganizirana, s tem pa brez vpliva na državno kmetijsko politiko. Mošt je ostal kot manj vredna pijača zaničevan tudi na državni ravni, saj pred kratkim sprejeti Zakon o vinu ne mošta ne katerekoli druge prevrete pijače iz sadja ali jagodičja niti ne omenja. Na vidiku pa tudi ni nobenega pomembnejšega zagovornika tržne pridelave te pijače, ki bi mu snovalci kmetijske politike prisluhnili. Ob

vsem tem pa postaja mošt za mlajše prebivalce naše dežele že kar neznana pijača!

Skrajni čas je, da se prebudimo tudi na Koroškem, saj je naša dežela dolgo časa slovela po dobrih moštih. Naši predniki so skrbeli tudi za razvoj, predvsem s sajenjem izboljšanih in novih sort sadja, kar dokazuje cela skupina trdoživih, za prehrano skoraj neužitnih hrušk - koroških moštnic, ki so dajale obilen pridelek in dober mošt. Kmečke domačije so se skrivale med košatim sadnim

drevjem, vzgojenim na divjakih in zato visokim. Le redke strehe so segale nad krošnje teh dreves. Vsaka domačija je imela svoj "pungart" (Baumgarten = sadovnjak), ki ji je dajal dovolj sadja za domačo porabo in nekaj tudi še za prodajo. In seveda za mošt. Razvoj je tekel tudi na področju pridelave, predvsem pri opremi, manj pa pri tehnologiji sami. Posebej po zadnji vojni, ko so nova spoznanja kar deževala, ni bilo nobene ustanove, še manj posameznikov, ki bi poskrbeli za uvajanje le - teh v redno proizvodnjo. (Na drugi strani pa so jih znali izkoristiti vinarji.) Tudi v vzdrževanje in razvoj trga ni vlagal nihče. Način trženja se je v tem času temeljito preoblikoval, saj je zaradi hitre industrializacije in odhajanja ljudi v industrijske centre ostajalo na kmetijah vse manj potencialnih pivcev; tisti, ki so odšli, so raje segli po laže dostopnima pivu in vinu. Mošt je začel ostajati v kletih, sadovnjaki so ostareli in se razredčili.

Spremenil se je tudi okus pivcev, ki večinoma želijo pijačo za osvežitev in odžejanje, manj pa za opijanje. To moštu v današnjem stanju pridelave zagotovo ne obeta lepše prihodnosti. "Težki" hruškovi mošti in pogosto slabo prevreti jabolčni, temu pa lahko dodamo še slabo vzdrževanje sodov, zagotavljajo kvečjemu le pokop, ne pa nove rasti. Pridelati dober mošt, lahkoten in piten ter ustrezno dobrega okusa, ni lahko. Zahteva ogromno dela in znanja. Vino se je med drugim laže uveljavilo tudi zato, ker ima grozdni sok v primerjavi s sadnim pravzaprav idealno razmerje med sladkorjem in kislinami, zaradi česar je tudi tehnologija predelave grozdja v vino veliko laže obvladljiva. Posebej pri hruškah je to razmerje prav katastrofalno. V tem je tudi vzrok glavobola in težkih nog - zaradi nepravilnega vretja nastajajo namesto etilnega alkohola biogeni amini, predvsem histamin in tyramin. Zaradi tanina in različnih fenolnih snovi pa so po okusu tudi kosmati, grenkasti in težko pitni.

Trajnost moštu daje alkohol. Vendar pa vinarske

izkušnje dokazujejo, da vino z manj kot 10 vol. % etilnega alkohola ne obstoji dolgo. Tudi za mošt velja enako, težava pa je v tem, da sladkor v sadju, tudi če je to zelo sladko, zadošča le za 8 vol. % alkohola. Iz tega je razvidno, da mora biti mošt nujno še dodatno zaščiten, če ga želimo ohraniti dalj časa v enaki kakovosti, kot smo ga pridelali. Vinarji za to uporabljajo žveplov dvokis v obliki ustreznih žvepljenih pripravkov. Žvepla, kot strupene snovi in tujka v kakršnihkoli prehrabnih proizvodih, se vsi bojimo, vseeno pa se zaradi njega nismo odpovedali vinu. Prisotnost le tega v pijači je daleč od tiste, ki bi lahko kakorkoli kvarno vplivala na naše zdravje, dobro pa od škodljivega delovanja odvrača različne mikroorganizme. Za domačo in hitro porabo tudi pri moštu brez žveplove zaščite še gre, iz večjega soda, ki ga "praznimo" nekaj mesecev ali še več, pa na koncu ne pijemo niti približno enako kakovostne pijače, kot je bila tista, ko smo sod načeli.

Kam nas pelje moštna pot? Zagotovo nas vrača k popravku tehnologije in vsemu ostalemu, kar sodoben pivcev pričakuje in zahteva. K temu spada v prvi vrsti urejena klet, primerna oprema, ustrezno sadje in največja možna higiena. Poleg tega pa bo treba rešiti še razdrobljenost pridelave in pridelovalcev, če želimo, da dobi mošt svoje mesto tudi v družbeni regulativi. Zagotovo pa čaka veliko dela tiste, ki se bodo s svojim pridelkom poskušali uveljaviti na trgu, ki ga sedaj agresivno obvladujejo pivovarnarji in vinarji.

O pridelavi mošta nisem v slovenskem jeziku našel skoraj nobene poglobljene literature. Dovolj je je v nemškem in angleškem jeziku. Brez ustreznega znanja pa na nobenem področju dandanes nihče ne more napredovati. Vsem, ki hočejo za sebe in tudi za druge pripraviti res dobro pijačo, sem želel pomagati tako, da sem sestavil priročnik "*Pijmo dober mošt*", ki ga lahko dobite pri avtorju. Prepričan sem, da bodo z upoštevanjem sodobne tehnologije pridelave odpadle vse do sedaj nepremostljive težave pri pridelavi in prodaji te po krivici zapostavljene pijače.

Učimo se vse življenje

Andreja Čibron - Kodrin

TUDI SLOVENIJA - UČEČA SE DEŽELA?

V Sloveniji smo leta 1996 prvič - po zgledu Velike Britanije in kot odziv na pobudo Evropske skupnosti o letu vseživljenjskega učenja - organizirali Teden vseživljenjskega učenja (TVU). Tako smo se uvrstili med sedem dežel na svetu, ki pripravljajo tovrstno prireditev (a jo različno poimenujejo). Poleg Velike Britanije, ki je izoblikovala temeljno zamisel o tednu učenja odraslih in jo je letos uresničevala že šestič, so to še Avstralija, Belgija, Južna Afrika, Jamajka in Švica. Projekt je na letošnji mednarodni konferenci o izobraževanju odraslih, ki jo je julija v Hamburgu izpeljal UNESCO, dobil pomembno podporo - med priporočila so zapisali, da je treba dati poseben poudarek pospeševanju učenja odraslih in v ta namen razviti mednarodni teden učenja odraslih. O tem, ali bodo ta teden pripravljale države po vsem svetu, bo odločala letošnja Generalna skupščina OZN.

VSEŽIVLJENJSKO UČENJE je razvoj človeških zmožnosti z nenehnim podpiranjem, ki spodbuja posameznike in jim daje moč, da si pridobijo znanje, vrednote, spretnosti in razumevanje, ki jih bodo potrebovali vse življenje in jih uporabljali z zaupanjem, ustvarjalnostjo in veseljem v vseh vlogah, okoliščinah in okoljih.

Namen TVU je spodbujanje k učenju in izobraževanju v vseh obdobjih življenja. Medtem ko je lani v Sloveniji v TVU poleg Andragoškega centra Slovenije (ACS) sodelovalo še 58 izvajalcev, se jih je letos od 29. septembra do 3. oktobra v 45 krajih odzvalo kar 131, ki so pripravili 700 različnih dejavnosti oziroma skupaj 1200 dogodkov. ACS je kot glavni organizator uspel pritegniti k sodelovanju ministrstva za delo, šolstvo in kulturo, GZS, ljudske

univerze in druga središča za izobraževanje odraslih, zasebna podjetja za šolanje odraslih, šole, vrtce, fakultete, univerzo za tretje življenjsko obdobje, centre za socialno delo idr. Le-ti so pripravili razna strokovna srečanja, predstavitve izobraževalnih programov, odprta vrata izobraževalnih in vzgojnih ustanov, delavnice in omizja o učenju za življenje itd.

Mag. Zvonka Pangerc - Pahernik iz ACS je v knjižico Program dejavnosti ob TVU '97 zapisala: "131 izvajalcev s po 200 do 260 slavnostmi, izobraževalnimi in kulturnimi dogodki na dan dokazuje, da se je zamisel o tovrstni promociji in čaščenju učenja kot ene od najvišjih vrednot zasidrila. Še več zadovoljstva pa zbuja podatek, da se številni izvajalci v tem času povezujejo in tako prestopajo občinske, generacijske, statusne in še nekatere meje. V teh dneh pozabljajo na tekmovalnost, ki jih sicer razdružuje, svoja vrata odpirajo zdajšnjim in prihodnjim udeležencem ter nastopajo usklajeno s sorodnimi institucijami - vsi zato, da bi pokazali, da je učenje vrednota, namenjena vsem ljudem, v vseh obdobjih življenja, v vrtcih in šolah, na delovnih mestih, v prostem času..."

KAKŠNE SO SPODBUDE ZA NENEHNO UČENJE V MEŽIŠKI DOLINI?

Na pobudo ACS za sodelovanje v letošnjem TVU - z različnimi učnimi in izobraževalnimi dejavnostmi, ki so značilne za posamezna okolja, oziroma z opozarjanjem posameznikov, organizacij in skupnosti na možnosti vseživljenjskega učenja - se je v Mežiški dolini najbolj angažirano odzval Izobraževalni center Smeri z Raven. Z izvajalci različnih oblik izobraževanja je pripravil sestanek, na katerem so sodelujoči predlagali, naj iniciativni odbor prevzame koordinacijo celotnega programa prireditev v Mežiški dolini oziroma na Koroškem. Do uresničitve zamisli pa ni prišlo. Medtem ko so v občinah Mežica in Črna na Koroškem nekaj prireditev izpeljali različni organizatorji (najbolj odmevna je bila okrogla miza o učenju, ki jo je v Črni pripravil KORKAD iz Rudnika

Vseživljenjskost učenja se vse bolj uveljavlja

(paberki s predavanja)

dr. Zorana Jelenca z ACS na Rimskem vrelcu 2. 10. 1997)

- Vseživljenjsko učenje (VŽU) je učenje od rojstva do smrti. Prejšnji izraz permanentno je bil preveč tehničen, premalo povezan z življenjem.

- Ideja VŽU je prvič vzniknila konec 60. let, ponovno pa v 90. letih - zaradi neučinkovitega šolskega sistema in problemov v svetu (gospodarske in politične krize, staranje prebivalstva, kriminaliteta itd.). Krize ni mogoče rešiti brez prenove učenja oziroma izobraževanja. Svetovna konferenca o izobraževanju odraslih je letos popularizirala geslo: Učenje odraslih - ključ za 21. stoletje.

Dr. Zoran Jelenc: VŽU ni le izobraževanje odraslih...

(Foto: Samo Šavc)

- Konferenca OECD je ugotovila, da se načini pridobivanja znanja vedno bolj premikajo od možnosti, ki jih nudi izobraževanje, k možnostim, ki jih ponuja učenje. Izobraževanje je bolj organizirano in formalizirano družbeno načrtovana dejavnost, način izvedbe je formalen, prevladuje odnos učitelj - učenec itd. Učenje pa je osnovna potreba ljudi, viri za pridobivanje znanja so formalni in neformalni, dosegljivi so v vseh obdobjih življenja.

- Koncept VŽU zahteva prestrukturiranje vzgojno-izobraževalnega sistema (učenci morajo dobiti znanje o tem, kako naj se učijo, in motivacijo za nadaljnje učenje), širitev mreže nosilcev oziroma izvajalcev učenja ter razvijanje človeka kot samostojnega in aktivnega udeleženca v procesu učenja.

- Učenje je pravica, veselje, naloga in sredstvo.

- V Sloveniji je že pripravljena strategija VŽU: učenje se v njej uporablja kot nadredni pojem, učenec je obravnavan kot osrednji subjekt, začetno in nadaljevalno izobraževanje sta enakopravna.

- Položaj izobraževanja odraslih je na državni ravni (ustanovljena sta ACS in Sektor za izobraževanje odraslih na šolskem ministrstvu, potrjen je program izobraževanja andragogov itd.) boljši kot na lokalni. V četrtini slovenskih občin nimajo pregleda nad izobraževanjem odraslih, dve tretjini občin ne spodbujata tovrstnega izobraževanja...

financiranja. (Vendar pa organizatorji in sodelujoči upajo, da bo to izvedljivo prihodnje leto.)

TVU v občini Ravne - Prevalje se je začel s tiskovno konferenco, slovesno pa ga je odprl župan Maks Večko z nagovorom po kabelski televiziji.

"Svet in čas sta polna sprememb, ki se jih moramo naučiti obvladovati. Pripraviti se moramo, da bomo znali odigrati različne vloge - tako bomo bolj uspešni tudi kot posamezniki, država, podjetje in skupnost. Vsega znanja ne moremo dobiti v šoli - v vedno večji meri ga bomo v prihodnje pridobivali zunaj formalnega sistema. Tako se v zadnjem času pojavljajo novi pojmi: borza znanja, središča za samostojno učenje, učeča se organizacija in skupnost itd. Ljudje nastopamo izmenično kot učenci in učitelji. Naloga lokalne skupnosti je ustvarjanje pogojev za oblikovanje učnega načrta posameznika."

V občini se je v tednu dni zvrstilo 56 prireditev ali 250 ur organiziranih oblik učenja za otroke, šolarje, starše, starejše občane in brezposelne.

Omenimo le nekaj prireditev, ki so se zvrstile od Črne do Raven.

A.L.P. Peca je pripravil razstavo spominkov, delavnico Kako turistu predstavim domači kraj in predavanje o standardih kvalitete v gostinstvu ter svetoval brezposelnim pri usmerjanju v izobraževanje.

Center za socialno delo je imel Dan odprtih vrat, predstavil je projekt Prostovoljno delo in pomoč otrokom, izpeljal je Delavnico za starše in pripravil predavanje Dušane Findeisen o študijskih krožkih.

Koroška osrednja knjižnica je organizirala predstavitev knjige Janeza Mrdavšiča, razstavo likovnih del Stojana Brezočnika in študijski krožek o dr. Francu Sušniku.

Osnovna šola Koroški jeklarji je v okviru Tedna odprtih vrat za starše poskrbela za pestro ponudbo

(razstavi likovnih del in gob, predstavitev projektov Šport kot način življenja in Več jezikov znaš, več veljaš ter šolske košarkarske lige, predavanje o spodbujanju otroka k učenju itd.).

Na OŠ Prežihovega Voranca so učenci pisali spise na temo vseživljenjskega učenja, zainteresirane pa so

Mežica), je pokroviteljstvo nad TVU v občini Ravne - Prevalje prevzel župan, povezovalno in usklajevalno vlogo pa IC Smeri. Žal do natisa kataloga s programom prireditev in predstavitev vseh izvajalcev vseživljenjskega učenja in izobraževanja na Koroškem ni prišlo - tudi zaradi neurejenega

seznanili s projektom Gibanje za zdravo šolo.

Starši prevaljskih osnovnošolcev so imeli skupni roditejski sestanek - dr. Gabi V. Čačinovič jim je predavala o družini.

Ljudska univerza Ravne je predstavila svoje izobraževalne programe, vrata računalniške učilnice je odprla tudi Gimnazija Ravne.

Srednja strojno-kovinarska šola na Ravnah je pripravila tematski športni dan, v vrtcih pa so nastajale tematske risbice.

Zavod za zdravstveno varstvo in Društvo diabetikov Mežiške doline sta poskrbela, da so po kabelski televiziji vrteli filme Zdravje - naše največje bogastvo.

V TVU so sodelovali še: Društvo kmetov Mežiške doline (prikaz dejavnosti Od zrnja do kruha), Društvo rejniških družin Mežiške doline (klubski sestanek), Sožitje - društvo za pomoč duševno prizadetim Mežiške doline (klubski sestanek), Gobarsko društvo Samorastnik (predavanje), Prostovoljno gasilsko društvo Ravne (Dan odprtih vrat), RZZS - Urad za delo Ravne (predstavitve klubov za iskanje zaposlitve in Periskopa), Združenje Lučka Mežiška dolina (klubski sestanki skupin) in Zarja - društvo za razvoj in izvajanje povezovanja na prijaznejši osnovi (razstava).

Ob koncu TVU se je na sestanku zbralo nekaj organizatorjev prireditelj, ki so pozitivno ocenili rezultate. Udeleženci evalvacije so opozorili, da je treba prireditve v Mežiški dolini bolj povezati, v prihodnje pa naj bi nekaj denarja zanje kanilo tudi iz občinskih proračunov. Vsi izvajalci so prejeli anketne vprašalnike z ACS - odgovarjali so na vprašanja o prireditvah (vrsta, število, gradivo, stiki z mediji, podpora lokalne uprave, finančna sredstva itd.) ter o osnovni zamisli TVU in pobudi oziroma podpori ACS. Ko bodo na ACS izpolnjene vprašalnike obdelali, bo podoba letošnjega TVU popolna. Letošnje izkušnje pa so dragocena podlaga za organizatorje podobnega programa v prihodnjem letu. Odziv javnosti je dokaz, da so tovrstne prireditve zaželeno. Mogoče ne bi bilo slabo, če bi se odvijale vse dni v letu, ne le v TVU.

S sestanka ob zaključku TVU: Kako naprej?

(Foto: Mojca Potočnik)

BESEDA POVEZOVALCA PRIREDITEV OB TVU V OBČINI RAVNE - PREVALJE

Ana Pavše, dipl. org. iz IC Smeri je o pomenu vseživljenjskega učenja in o prireditvah v občini Ravne - Prevalje povedala:

“Najprej bi se želela v imenu sodelavk iz IC Smeri in v svojem imenu prisrčno zahvaliti vsem sodelujočim v skupnem programu prireditelj ob TVU '97 v občini Ravne - Prevalje. Pomembno je, da nam je uspelo k sodelovanju pritegniti velik del tistih, ki tako ali drugače oblikujemo ponudbo na področju izobraževanja in usposabljanja v naši občini.

Namen skupnega programa je bil pokazati, da je učenje vrednota, namenjena vsem ljudem v različnih oziroma vseh življenjskih obdobjih in prav v vseh situacijah ter zahtevah, ki jih pred nas postavlja življenje. Vsega znanja, ki ga človek potrebuje od rojstva do smrti, posamezniki ne moremo dobiti v šolskih učilnicah in nam ga ne morejo posredovati le posebej za poučevanje in izobraževanje usposobljeni ljudje. Znanje bomo morali še v večji meri kot do sedaj poiskati in pridobivati tudi zunaj tako imenovanega formalnega šolskega sistema, v raznih društvih, združenjih, podjetjih, klubih in podobnih organizacijah.

Ideje in namen prireditelj, ki smo jih v Sloveniji poimenovali TEDEN VSEŽIVLJENJSKEGA UČENJA, so za današnji čas zelo pomembni. Za preživetje gre!

Neprestane spremembe, ekonomski položaj, stanje na področju zaposlovanja, staranje prebivalstva - je le nekaj razlogov, zaradi katerih države uvajajo v strategijo izobraževanja koncepte vseživljenjskega učenja.

Tudi v Sloveniji bo sprejeta strategija vseživljenjskega učenja. **In če smo z letošnjimi prireditvami oziroma s skupnim programom TVU vsaj malo pripomogli k zavedanju, da se človek uči in se mora učiti vse življenje, smo dosegli cilj.”**

OSNOVNOŠOLCI RAZMIŠLJAJO O UČENJU

Na OŠ Prežihovega Voranca na Ravnah so učenci od 5. do 8. razreda med TVU pisali spise in pesmice na temo vseživljenjskega učenja. Objavljamo kratek izbor.

"Sprva nisem vedel, kaj naj odgovorim, ko so mi zastavili vprašanje, kdaj sem se nazadnje učil. Moj odgovor je bil: "Ne vem." V resnici pa sem se še tisti trenutke učil. Učil sem se razmišljati, poslušati, odgovarjati.. Človek se vsako sekundo uči. Učiš se, ko si v šoli, ko igraš instrument, ko se ukvarjaš s športom... Učiš se ob gledanju televizije, ob poslušanju glasbe, ob branju, ob risanju, ob plesu in celo v spanju se lahko učiš. Iz vsake dobre in slabe izkušnje se nekaj naučiš. Ljudje mislijo, da se učiš samo takrat, ko se učiš za kontrolno, za izpite... Teden vseživljenjskega učenja nas opominja, da moramo razmišljati o učenju, o pomenu in namenu učenja."

Matjaž Kos, 8. c

"Teden vseživljenjskega učenja te najprej spomni na šolo. Ko pa pomisliš, kaj bi lahko to predstavljalo, potem ti le pride na misel, da se dejansko učimo vse življenje."

Tudi Leon Štukelj kot najstarejši olimpijec se je sedaj - pri devetindevetdesetih letih - začel učiti tuj jezik - italijanščino.

O učenju obstaja vrsta pregovorov. Eden od njih se glasi: "Več znaš, več veljaš."

Nekateri ljudje si ne morejo predstavljati, da se učimo vse življenje, a res se. Kar poglejmo okrog sebe!"

Kristijan Oprešnik, 8. c

"Omaka učenosti (recept) Vzemite veliko posodo. Položite jo na izvor toplote, ki je lahko tudi vaše srce. Vanjo vlijte malo dobre volje, posujte nekoliko truda in pustite, da se vse skupaj lepo zapeče. Nato dolijte kapljico zanimanja, posolite z veseljem in dodajte žličko razuma."

Na koncu dodajte lepo servirano prilogo - učenje.

Botri možgani, ki so to naročili, bodo več kot zadovoljni.

Če vam omaka ne uspe, pomislite, ali ste slučajno pozabili katerokoli od sestavin, kajti vse do zadnje so zelo pomembne.

Ta recept mnogo ljudi spremlja na dolgi poti skozi življenje. Nekateri so ga na žalost že na začetku izgubili. Če vprašate mene, bi se morali vsi, ki so ga izgubili, vrniti - pa čeprav na začetek. Če ste med njimi tudi vi, ga poiščite, dokler ni prepozno."

Gordana Jankovič, 8. c

*"Rada se učim,
da lepo oceno dobim.
Vsak dan preberem kakšno knjigo,
ki mi ostane v spominu.
Vedno mi pa to ne uspe,
zato mi mama pravi: "Uči se!"
Ko se usedem h knjigam,
se za druge stvari ne brigam.
Le tu in tam mi misli drugam poletijo
in samo jaz vem, kam odhitijo."*

Sandra Cekič, 6. c

KAJ JE POKAZALA ANKETA MED RAVENČANI

Učenci 7. a, 7. c in 8. c z iste šole so oktobra anketirali 264 naključno izbranih Ravenčanov, ki so odgovarjali na nekaj (odprtih) vprašanj o učenju. 65 anketarjev je zapisalo njihove odgovore, podatke pa so pod mentorstvom **Vanje Benko** zbrale in uredile ter interpretirale **Zala Logar, Saša Kos, Nuša Škalič, Bojana Polak** in **Maruša Britovšek**.

"Ker so bili naši anketiranci predvsem šolarji, dijaki, študentje in zaposleni ljudje, so odgovori temu primerni. **KDAJ** se najpogosteje učijo? Večinoma se učijo vsak dan, nekateri so se nazadnje učili včeraj ali celo danes. Vprašali pa smo se, zakaj le nekateri pravijo, da so se učili pred eno uro ali v tem trenutku - zdaj. Če bi anketo ponovili med istimi ljudmi po našem pogovoru z njimi, bi bili odgovori precej drugačni, saj smo jih poučili, da se človek uči sleherni trenutek v življenju.

Na vprašanje, **KJE** se učijo, je kar 157 (59,4 odst.) vprašanih odgovorilo "doma" in le 41, da se učijo v šoli, kar je približno 41,6 odst. vseh tistih, ki še hodijo v šolo.

Pri vprašanju, **ZAKAJ** se učijo, so rezultati pričakovani. Večinoma se učijo zato, da dobijo lepo oceno, torej da so uspešni. Učijo se tudi zato, da se kaj naučijo, da nekaj znajo, ker hočejo znati. Približno enak odstotek se jih uči zaradi službe in zaradi sebe.

KAJ se učijo - so se učili? Tisti, ki še hodijo v šolo, razumljivo, pravijo, da so se učili tisto, kar se morajo, posamezne predmete (82,9 odst.), pri katerih se njihovo znanje preverja in ocenjuje. Tisti anketiranci, ki pa mislijo, da so se nazadnje učili, ko so hodili v šolo, pa so se tudi učili iste stvari. Večini anketiranih se ne zdi, da se ob vsakdanjih opravilih kaj naučijo. 42,4 odst. anketirancev se uči s pomočjo knjig, revij in zvezkov; to je približno 86 odst. tistih, ki še hodijo v šolo. Večina vprašanih šolarjev torej uporablja pri svojem vsakdanjem učenju poleg zvezkov tudi knjige in revije...

Ugotovili smo, da smo naredili veliko napako, ker anketirancem nismo ponudili odgovorov, ki bi jih samo obkrožili, kar bi našo obdelavo in analizo olajšalo. Pravijo, da se na napakah učimo, zato bo naša pot do rezultatov naslednjič že nekoliko lažja."

60 LET NOGOMETA NA RAVNAH

Ivo Mlakar

Konec letošnjega julija je Nogometni klub Fužinar Ravne praznoval visok jubilej - 60 let obstoja kluba in organiziranega igranja nogometa v kraju. Začetki tega športa v Guštanju segajo v pomlad leta 1937, ko so začeli igrati nogomet na travniku v Logu, kjer danes stojijo obrati železarskih družb. Zanimanje za novo igro je bilo veliko in 20. avgusta 1937. leta je bil v gostilni Pri Ringu ustanovni občni zbor Nogometnega kluba SK Slovan. Začetniki nogometa so bili predvsem Štefan Trbovšek, Ernest Plešnik in bratje Marchiotti; prvi predsednik odbora kluba je bil Jelenko, tajnik pa Križnik. Z zbiranjem sredstev med gosti na Rimskem vrelcu in na Prevaljah so uspeli urediti igrišče, ki so ga vzeli v zakup od Plešivčnika za takratnih 1800 din letne odškodnine. Fižolovke so zamenjali leseni goli, za katere so les prispevali letovišče Rimski vrelc, Lahovnik in grof Thurn. Po drugi svetovni vojni, ko je bilo ustanovljeno Športno društvo Fužinar, so to ime prevzeli tudi nogometaši.

doma so - kljub dvodnevni "karanteni" na takratni Smučarski koči - izgubili proti ljubljanskim nogometašem s 4:2.

Takrat so za moštvo igrali: Beno Pandev, Vinko Golob, Tomo Busija, Rajko Praznik, Miro Oman, Gusti Vavče, Žika Novkovič, Mirko Novinšek, Zdravko Burjak, Ernest Trbovc, Karli Krajger, Tomo Štefanovič, Vlado Aleksič, Hubert Skitek, Štefan Kričej, Mirko Buhvald ter brata Ločičnik. Postavlja se vprašanje, kakšen razcvet bi doživel nogomet na Ravnah, če bi fantom pred 32 leti uspel prodor v 1. slovensko ligo. Zagotovo bi igrali pomembno vlogo v slovenskem merilu še kar nekaj časa, saj je klub razpolagal s celo vrsto kakovostnih igralcev in s prizadevnimi odborniki, ki jih je vodil takratni predsednik Filip Rožanc, poleg tega pa so bile Ravne v gospodarskem razcvetu.

Ob jubileju so ravnski nogometaši izdali ličen bilten, ki na podlagi pisnih in ustnih virov (med drugo svetovno vojno je bil arhiv kluba uničen) povzema zgodovino kluba

Člansko
moštvo
v letih
1953 - 55

Z leve stojijo: Franc Gostenčnik, Rudi Geršak, Ljubo Kaube, Franc Pšeničnik, Rudi Krebs, Pavle Križnarič.

Z leve čepijo: Tomo Crnkovič, Otmar Rodošek, Maks Jamšek, Roman Paučič, Hinko Kraiger.

(Fotografija je last Franca Gostenčnika.)

Čeprav nogomet na Ravnah nikoli ni bil šport številka ena, pa je bil vseskozi cenjen med ljudmi, ki so imeli smisel za kolektivne igre. Predvsem so ga imeli radi delavci "fabrike" ter njihovi sinovi. Nesporno je med vsemi ekipnimi športi prav nogomet zaradi priljubljenosti in množičnosti zasedal vselej prvo mesto v kraju. Številne generacije nogometašev so se menjavale in v nekaterih obdobjih so Ravenčani dosegali tudi zavidljivo kakovostno raven, odlične rezultate, čeprav v vrh slovenskega nogometa nikoli niso uspeli priti. Še najbliže so bili uvrstitvi v 1. ligo leta 1965, ko so osvojili prvo mesto v takratni conski ligi, a so pokleknili pred zadnjo oviro. V kvalifikacijah za napredovanje so v Ljubljani igrali s Svobodo 2:2, toda

in se z navedbami imen in priimkov igralcev, strokovnega in organizacijskega kadra, vseh, ki so v teh letih "živel" s klubom, skuša oddolžiti ljudem, ki so kakorkoli prispevali k razvoju in obstoju nogometa v kraju. Imen je preveč, da bi jih naštevati, čeprav bi si mnogi s svojim požrtvovalnim delom, nekoč in danes, to zaslužili.

Ob visokem jubileju je NK Fužinar pripravil tudi vrsto prireditev. Omenimo le članski turnir, na katerem so v finalu za 1. mesto nogometaši Fužinarja po streljanju 11-metrovk premagali drugoligaško ekipo Dravograd. Na slovesnosti ob 60. obletnici so podelili tudi velike in male plakete ter priznanja.

OB 45-LETNICI PD RAVNE NA KOROŠKEM

Cilj: Še lepša in uspešnejša podoba društva

Andreja Čibron - Kodrin

Letos mineva 45 let od ustanovitve Planinskega društva Ravne na Koroškem.

Ravenski planinci in njihovi gostje so ta jubilej proslavili 5. oktobra na Naravskih ledinah.

Predsednika PD Ravne mag. Jožeta Žunca sem zaprosila za kratek intervju.

Prenovljena koči na Naravskih ledinah čaka na obiskovalce...

(Foto: Andreja Čibron - Kodrin)

PD Ravne je izdalo jubilejno publikacijo. Besedila zanjo so napisali: Mitja Šipek (*Gora je ljubeča mati, če jo spoštuješ*), Jože Žunec (*Od 40. do 45. obletnice*), Alojz Pristavnik in Veronika Kotnik (*Planinska - gorniška šola Mladinskega odseka PD Ravne na Koroškem*) ter Vinko Krevh, ki je predstavil vse predsednike društva (Janez Gorjanc, Drago Polanc - Karel, Franc Šisernik, Pavel Stropnik, Vinko Krevh, Maksimilijan Večko in Jože Žunec). V brošuri je objavljen tudi seznam vseh 105 prejemnikov priznanj PZS in PZJ. Od fotografij omenimo sliko s prvega tečaja članov Gorske straže na Smučarski koči 1964. leta, ki ima že kar arhivsko vrednost.

Almanah na 24 straneh je izšel (s pomočjo sponzorjev) v nakladi 250 izvodov, uredil ga je uredniški odbor pod vodstvom Vinka Krevha in Jožeta Žunca, založilo pa podjetje Fužinar Ravne, d. o. o., ki je poskrbelo tudi za redakeljo in pripravo za tisk.

● Kako ste v društvu obeležili visok jubilej?

“Praznovanju vsakršne obletnice je treba dati posebno obeležje. Tega smo se zavedali tudi v društvu, ko smo se odločili za praznovanje 45. obletnice.

Želeli smo utrditi spoznanje naših članov o koristnosti in dobronamernosti planinske organizacije, ki želi med drugim mlade odvrniti od pasti, saj le-te prežijo na mladostnike na vsakem koraku (prestopništvo, droge in drugo). Starši, ki se z otroki udeležujejo planinskih akcij, naredijo veliko, saj mlade odvrnejo od “ceste”. Žal se

mного staršev tega ne zaveda. Mladostniki potrebujejo vzgled, ki večino tudi pritegne.

Seveda je bilo treba za praznovanje pripraviti tudi kulturni program, ki je lepo uspel **Mojci Prašnički**, voditeljici na proslavi. Harmonikarski ansambel KUD Prežihov Voranc z Raven je pripravil čudovit koncert. Nastopili pa so tudi osnovnošolci - planinci, ki so peli in pripovedovali svoja doživetja iz gorskega sveta. Za vesel popoldan so poskrbeli Javorski fantje.”

● Na katere dosežke v zadnjih letih ste društveni odborniki še posebej ponosni?

“V zadnjih letih smo si prizadevali čimveč narediti na vseh področjih, ki so domena delovanja planinskega društva. To nam je v glavnem uspevalo, pač skladno z možnostmi, ki smo jih hoteli čimbolj izkoristiti.

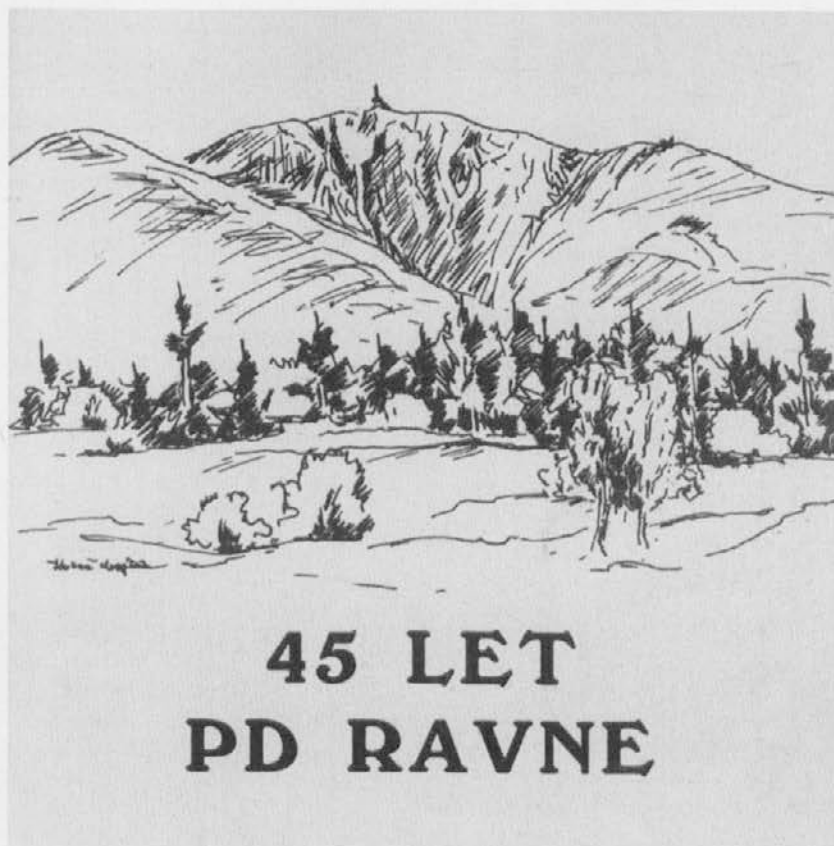
Posebej pa moram omeniti nalogo, pri kateri sem tudi sam sodeloval. Koča na Naravskih ledinah je bila potrebna temeljite prenove. Naj rečem samo, da so vse tri strehe že puščale, da je bilo treba mnogo postoriti - od ureditve ogrevanja vseh prostorov, obnove vodne napeljave, postavitve bojlerjev in tušev do opleskov in popravila miz in klopi pred kočo itd. Vsega tega ne bi mogli narediti brez sponzorjev, saj smo morali marsikaj plačati. Veliko pa so člani gospodarskega odseka naredili s prostovoljnim delom. Tako je danes naša koča lepa in urejena. Čaka nas samo še obnova skupnega ležišča. To seveda spet pomeni iskanje sponzorskih sredstev, ker se večine obnove del ne da izpeljati samo s prostovoljnim delom, za katerega društvo prispeva le malico. Material in strokovna dela je pač treba plačati.

Tudi vse ostale dejavnosti, kot so izletništvo in pohodništvo, urejanje planinskih poti, vzgoja

in izobraževanje (predvsem vodniškega kadra in planinska šola mladinskega odseka), vodenje blagajne, skrb za varno hojo v vodenih skupinah, so bile izvedene v okviru možnosti in ljubiteljskih dejavnosti. Posebej pa želim poudariti timsko delo v upravnem odboru, saj smo se o vseh dejavnostih skupno dogovorili in sklepe sprejemali skoraj vedno soglasno, čeprav smo na začetku večkrat začeli razpravo z različnimi mnenji. Sestanke smo skoraj vedno zaključili z najboljšimi in s stvarnimi rešitvami.”

● Kakšna naj bi bila podoba PD Ravne ob njegovi petdesetletnici?

“Podoba društva ob njegovi petdesetletnici mora biti lepša. Kaj to pomeni? Predvsem bolj razširjene planinske aktivnosti med mladimi, še več dejavnosti v šolah. To pomeni tudi pritegnitev čim večjega števila ljudi, zlasti mladine, k aktivnemu delovanju v naravi, predvsem v gorah, zaradi

45 LET PD RAVNE

Naslovnica jubilejnega almanaha

(Ilustracija: Mojca Kovač)

spoznavanja naravnih lepot, naravnih in kulturnih znamenitosti ter telesnokulturnih dejavnosti - pomeni zdravo, smotrno in aktivno izrabo prostega časa v gorski naravi.”

POHOD PO LITERARNI PREDLOGI

Čez goro k očetu

V Koprivni - pogled od cerkve sv. Jakoba proti kmetiji Mežnar

(Foto: Miran Kodrin)

Jože Žunec

Zimski pohod po dolini Koprivne na Luže in proti Železni Kapli mimo slovenske kmetije Čemer na avstrijskem Koroškem, ki ga že nekaj let organizira PD Ravne na Koroškem, je postal zelo priljubljeno potepanje v hladni decembrski noči.

Prvi pohod, ki je bil decembra 1993. leta, se je začel v Črni in se nadaljeval proti Lužam - s postankom na kmetiji Jekel, kjer so se pohodniki okrepčali. Sledil je ogled nenavadne cerkvice, saj je namenjena čaščenju raznih bogov od Alaha in Bude do Kristusa.

Pri Čemerju smo se pomenkovali z domačini in prepevali lepe koroške pesmi, ki so odmevale v gluhi noči. (Število pohodnikov je na zadnjih dveh potepanjih toliko naraslo, da nas majhna kmetija ne more več sprejeti.) V bližini je Peršmanova domačija, kjer je spominska plošča, na kateri piše: "25. aprila 1945 so vojaki SS pobili sedem Sadovnikovih otrok, starih od enega do dvanajst let, njihovo mater Ano in očeta Luko, osemdesetletno staro mamo Frančiško in teto Katarino. Požgali so hišo in gospodarsko poslopje, žrtve pa zažgali."

Pohod - zanj je dal idejo Maks Večko - je namenjen spomenu na mrzlo božično noč leta 1932, ko so se Vorančeva žena in hčerki (mlajša je bila takrat stara 6 let) v visokem snegu podale peš čez karavanške hribe na avstrijsko stran, da bi se srečale z očetom in možem. Ko so prispele na cilj, je Voranca aretirali policisti v civilu z besedami: "V imenu republike - aretirani ste..." Tako težko pričakovane srečanje ni bilo ...

Od Črne do Železne Kaple so Vorančeva žena in hčerki hodile 14 ur. Pot se je vila (ne tako kot spominski pohodi) po dolini reke Meže, pri Lipoldu zavila levo, nato pa se je spustila v Remšenik in v Železno Kaplo. Tura je (posebno v snegu) zahtevnejša kot čez Luže. Zato se je Vorančeva družina tudi lahko izognila kontroli na meji.

Pripoved Čez goro k očetu je izdala tudi Mladinska knjiga leta 1984 v samostojni brošurici v zbirki Moja

knjižnica. Toplo jo priporočam, saj je Prežih v njej z umetniško tenkočutnostjo popisal naporno nočno potovanje s presenetljivim, skoraj tragičnim koncem!

Letos, 20. decembra, bo že 5. spominski pohod. Počitek ne bo več pri Jeklu, ampak pri njegovem sosedu Kumru (kjer so se ustavili tudi že udeleženci na 3. in 4. pohodu). Tam je Planinski dom kralja Matjaža. Tako pri Jeklu kot pri Kumru so domačini izletnike zelo lepo in gostoljubno sprejeli.

Medtem ko se je prvega pohoda udeležilo 43 planincev, se je na četrtem njihovo število dvignilo na 259, kar pomeni, da se je ideja "prijela". Lani je bilo nekaj godrnjanja zaradi nekoliko daljšega počivanja pri Kumru, ki je bilo posledica nezahtevne hoje, saj je bila pot suha. Prejšnja leta je bil teren poledenel, zato je bila hoja napornejša in bolj zamudna. Marsikdo seveda ne ve, da smo časovno vezani tudi na prehod meje, saj nas tam ob določeni uri počakajo naši in avstrijski obmejni policisti.

Tura, ki poteka v noči od sobote na nedeljo, je vedno zadnja sobota pred božičem. Do Lipolda v Koprivni pohodnike pripeljejo avtobusi. Do Kumra je uro in pol do dve uri hoje, odvisno od vremenskih razmer. Po postanku in dobri malici, ob petju in prijetnem kramljanju nadaljujemo pot do prehoda na Lužah, kjer nas prijazno sprejmejo slovenski in avstrijski obmejni policisti.

Nepopisno lep je v jasni noči pogled od Kumrove domačije na koroške lepote Peco, Olševo in Raduho. To je treba doživeti in ves trud ter neprespana noč sta poplačana. Posebej lepo je, če so bližnji hribi in gore zasneženi; takrat se pokaže koroška pokrajina v vsej svoji veličastnosti.

Ko prečkamo državno mejo, si ogledamo cerkvico, včasih pa se tudi srečamo s koroškimi Slovenci. Okrog enih po polnoči avtobusi že čakajo pohodnike pri Raztočniku v avstrijski Koprivni pri Železni Kapli. Vožnja proti domu je vedno živahna, saj izletniki obujajo (pravkar doživete) vtise, načrtujejo pa tudi udeležbo na izletu prihodnje leto.

Vabljeni na pohod Čez goro k očetu tudi vi!

OCENJEVANJE PLEZALNIH SMERI

Kaj pomenijo vse te številke

Matjaž Šerkezi

Marsikdo, ki je bral članke o alpinističnih dosežkih, se je verjetno kdaj že vprašal, kaj pomenijo vse te številke (npr. III, IV, A₁), ki so dodane k imenom posameznih smeri. Zato sem se odločil, da jih predstavim.

Najprej moram pojasniti, da obstajata dve različni težavnostni lestvici, in sicer lestvica prostega plezanja ter lestvica tehničnega plezanja, znotraj obeh pa so še druge. Predstavil bom samo najbolj uporabne.

TEHNIČNO PLEZANJE

Kaj je tehnično plezanje? To je plezanje, pri katerem alpinist za napredovanje uporablja tehnične pripomočke, kot so lestvice, zatiči, klini, krempljci...

Smer, ki je bila preplezana na tak način, se označi s črko A in z dodatkom arabske številke od 1 do 6. Če med tehničnim plezanjem uporabimo svedrovec (Posebno varovalo, pri katerem se v skalo zavrti luknja, v njo pa se da poseben vložek, ki se z zadnje strani razširi, v vložek pa potem z vijakom pritrdimo ploščico, ki drži od 2,5 do 5 ton.), to označimo z dodatnim simbolom e.

Pomen simbolov

A₀: Znano kot "French free". Za napredovanje se med tehničnimi pripomočki uporabljajo le zanesljivi klini, vponke in zanke.

Primer: Parkeljnov steber v Raduhi.

A₁: Lahka tehnika. Nameščanje varovanja je vidno in dobro. Če je varovanje pravilno, je zelo majhna možnost, da bi popustilo. Padec je kratek in načeloma varen.

Primer: Planika v Raduhi.

A₂: Zmerna tehnika. Varovalno nameščanje je v celoti dobro, vendar je lahko na posameznih delih raztežaja nerodno in naporno. Padec še ni usoden.

Primer: Direktna smer v Piramidi v Raduhi.

A₃: Težka tehnika. V raztežaju je veliko zahtevnih mest. Med dobrimi namestitvami varovanja so velike razdalje. Obstaja možnost padca tudi do 15 metrov z resnimi poškodbami. Plezanje raztežaja lahko traja tudi nekaj ur.

Primer: Pacific Ocean Wall v El Capitanu.

A₄: Resna tehnika: Pojavlja se nevarnost padcev, dolgih od 18 do 30 metrov, s slabim varovanjem.

Primer: Kaliyuga v Half Domu, Yosemite.

A₅: Ekstremna tehnika. V raztežaju ni ničesar, kar bi zadržalo padec, ki je lahko dolg cel raztežaj (100 metrov). Ta ocena velja za plezanje ekstremno težkih tehničnih detajlov.

Primer: Deadmans Party, Echo Towers, Utah.

A₆: Psihična tehnika. Tehnično A5 plezanje nad varovanjem, ki po vsej verjetnosti ne bi zadržalo padca. Nevarnost tragičnega padca je zelo velika.

Primer: Intifada, Conttonal Tower, Utah.

PROSTO PLEZANJE

To je plezanje, kjer za napredovanje ne uporabljamo nobenih tehničnih pripomočkov. Vse je odvisno od naših fizičnih in psihičnih sposobnosti.

Pri prostem plezanju ločimo več vrst lestvic (Lestvica UIAA, Francoska lestvica, Lestvica ZDA), ki pa po funkciji igrajo približno enako vlogo.

Pri plezalcih je najbolj znana **Francoska lestvica**, ki se označuje z arabskimi števkami od 1 do 8, h katerim dodamo črke (a, b ali c) in + ali - (- spodnja meja; + zgornja meja). *Na primer: 6c+, 8....*

Druga, tudi znana, je **Lestvica UIAA**, označena z rimskimi številkami od I do XI -, h katerim dodamo znak + ali -.

Tretja lestvica, v Sloveniji manj uporabna, je **Lestvica ZDA**. Zanj je značilno, da je v ospredju arabska številka 5, sledi pika in arabska številka od 2 do 14 ter črka (a, b, c ali d). *Na primer: 5.14c, 5.9 - five point nine,-*

Za primerjavo

FRANCOSKA LESTVICA	LESTVICA UIAA	LESTVICA ZDA
8c+	XI-	5.14c
8c	X+/XI-	5.14b
8b+	X+	5.14a
8b	X	5.13d
8a+	X-	5.13c
8a	IX+/X-	5.13b
7c+	IX+	5.13a
7c	IX	5.12d
7b+	IX-	5.12c
7b	VIII+/IX-	5.12b
7a+	VIII+	5.12a
7a	VIII	5.11d
6c+	VIII-	5.11c
6c	VII+/VIII-	5.11b
6b+	VII+	5.11a
6b	VII	5.10c
6a+	VII-	5.10b
6a	VI+	5.10a
5c	VI	5.9
5b	VI-	5.8
5a	V+	5.7
4c	V	5.6
4bc	V-	5.5
4b	IV+	5.4
4a	IV	5.3
3	III	5.2

POMEN OCEN

Pri tem gre predvsem za vprašanje časa. Kaj s tem mislim?

Pred dvajsetimi leti, ko je bilo prostih plezalcev razmeroma malo, je plezanje šeste stopnje že

pomenilo skoraj nepremagljivo težavo, tisto mejo, prek katere ni več mogoče. Danes pa smeri te stopnje - zaradi razmaha prostega plezanja - ne pomenijo kakšnega posebnega dosežka.

Za primer navajam opis ocen iz plezalnega vodnika Vzhodne Julijske Alpe, in sicer iz leta 1970. Takole je zapisano:

PRVA STOPNJA	- lahko
DRUGA STOPNJA	- srednje težko
TRETJA STOPNJA	- težko
ČETRТА STOPNJA	- zelo težko
PETA STOPNJA	- izredno težko (popolno obvladavanje telesa)
ŠESTA STOPNJA	- bolje izpuščati, ker še nima dokončne definicije.

Takšen opis je z nekaj razlikami podoben sodobnemu:

I	- lahko
II	- manj težko
III	- kar težko
IV	- težko
V	- zelo težko
VI	- izredno težko
VII	- skrajno težko.

V svetu in tudi v Sloveniji so plezalci že zmogli smeri, ki so ocenjene tja do enajste stopnje.

Nastajajo vedno težje in težje smeri. Kam vse to vodi?

In kot je nekoč dejal Iztok Tomazin: "Ali je alpinist, ki pleza drugo ali tretjo stopnjo, res manj vreden od tistega, ki mu fizične in psihične zmožnosti dopuščajo, da pleza sedmo, osmo stopnjo?"

Odgovor prepuščam bralcem.

Z GORSKIMI KOLESI PO KOROŠKEM

Milan Vošank

OBPOTNE SLIKE

Po obronkih štirih koroških gora

Biciklistično gorolazenje, da, tudi tako bi lahko imenovali naše potovanje ali kolesarsko turo okrog Meže, kakor je pot po svojih zamislih začrtal prijatelj Stanč. Kod vse so nas vodile poti: po lepih makadamskih cestah, po stezah, travnikih in gozdovih, pa ne boste verjeli, tudi po grmovju, že pravi goščavi brezpotja... vedno pa le naprej. Kakor v tisti pesmi: o le naprej, o le naprej, dokler je še ... volje kej. Ravno volje za gor in dol pa sem in tja (kdo bi si vendar znal zapomniti vse podrobnosti), te pa nam ni zmanjkalo.

Pot navkreber, v prvi klanec, smo zares začeli tam v Podklancu, v zaselku, ki nas je že takoj spomnil na vse klance in podklance pred nami. Bilo je tako zgodaj, da se dan še ni začel, medla svetloba na vzhodu pa je že obetala lep, vroč poletni dan.

Lok zgodbe se je začel odpletati. Pravzaprav je bilo to že tedaj, ko sem stopil izza ceste k prijateljem, presenečenim, da se jim le pridružujem, ker me najbrž niso več pričakovali. Pogovori po telefonu, obeti, da se najdemo, vse to je bilo, in le sam sem najbolje vedel, da na pot na Koroško moram.

Prva obpotna slika je bila *podoba cerkve svetega Križa*. Še vsa mračno zakrita in neizrazitih obrisov v tankih jutranjih meglicah,

mogočna in spoštuječe prijazna s svojim velikim obokanim zvonikom, zame tudi kot spomin na mnoga romanja, je bila tam na ravnici med drevjem, ko smo že dodobra ogreti poganjali pedala svojih biciklov mimo nje strmo navkreber. Dokler se pot le ni malo zravnila ter usločila navznoter in je pogled čez temačno globel železarskih Raven prvič segel do Uršlje gore. Nemirno sem iskal po grabnih in bregih spodaj: tam nekje je tudi moja domačija, cesta pa se je s Šteharskega vrha že spuščala nizdol v Zelenbreški graben ter naprej v nove bregove pod Brinjevo goro, med kmetijami in bajtami nad Ravnami in Prevaljami proti Šentanelski Reki.

Nad daljnimi obzorji se je razlila bleda nebesna modrina. Življenje se je začelo prebujati. Spodaj daleč je v svojem običajnem

Počitek na Hamunovem vrhu na Lomu (v ozadju Peca)

utripu ropotala in šumela fabriška dolina, tu zgoraj po hribih pa so zaživela kmečka dvorišča. Pot je postajala vse lepša, saj smo bili še prepolni moči in razigrano veseli kakor v otroški igri, morda tudi teh otrok, ki so nas že opazili in zvedavo gledali izza prenekaterega plota.

In vseskozi nas je spremljala *Uršlja gora*. Pogled nanjo, ta njena tako poznana podoba s severne strani, ki se je venomer, ko smo hiteli naprej, spreminjala, to je bila zame, ob prebujanju dneva, tista *druga lepa slika* na tej poti.

Druga obpotna slika pa je izginjala, se poslavljalja, ko smo iskali v kolovozne strmine, poti in brezpotja nad Poljano in naprej proti kmetijam na gozdnatih robih okrog Mežice. Pred nami pa je vstajala širna kraljevska Peca. Tedaj sem prvič pomislil, da kolesarimo, potujemo po obronkih koroških gora. Sedaj sem predobro vedel, da bo za Uršljo goro in Peco, še tam preklemano daleč nekje, Olševa in nazadnje, v na nek način odrešujočem koncu, še Raduha. Le kod in kje pa nas bo ta pot vodila, presenetljivo razveseljevala ali pridušala v pritajene kletvice, to pa je bilo seveda še velika neznanka. Slutnje pričakovanega pa so mi govorile, da mora biti tod še dovolj lepih slik. In bile so. Da, tudi prijetna srečanja z ljudmi, nekaterimi prav nejevernimi, kam daleč se vendar podajamo, bogve, za kaj so nas v svoji preproščini imeli, drugimi z iskrenimi željami za srečno pot, tretjimi...

Preval Šumahov vrh nad Mežico, vrh dolgega, strmega vročega klanca, ko se pot nenadoma tako razveseljivo odrešujoče prevesi spet navzdol. Ob cesti, v travnati rebri, pa leseni križ, božje znamenje, vsenaokrog pa macesnov gozd, senca, hlad, mir...; in slutnja Pece tam nekje visoko zgoraj, kjer gora, kakor da bdi nad nami. Na preval prikolesarim in tudi nekaj prehodim, ko je bila strmina le prehuda, prvi. Prijeten prostor me takoj silno prevzame in že sva z biciklom v senci, zleknjena v mehki travi. In roke trgajo s telesa prepotena oblačila ter iščejo čutaro s pijačo. In potem prihajajo prijatelji in vsi počnejo brez besed, kakor v obredu, kar sem sam.

Kar dolgo nismo zapustili tega *Šumahovega vrha*, moje *tretje slike* s poti. Bilo je kar preveč, da ne rečem zapeljivo prijetno, mirno in tihotno v rahlem pošumevanju gozdov. Ali pot je morala naprej, po že udomačeni navadi utrudljivo, a vedno z novo voljo in energijo v klance in

vriskajoče po klancih, ko nam na vsem potovanju nista pošla humor in fantovska prešernost, med redkimi osamelimi kmetijami ter bajtami po travnikih in gozdovih po dolgih pobočjih Pece; sam pa sem že iskal novo sliko za v spomine.

Slika za album - pri Bukovniku pod Raduho

Prišla je ta *slika*, hitro, nepričakovano. Takoj, ko sem ugledal vrh vzpetine *cerkvice sv. Helene* sredi gozdov in zraven staro košato lipo, pa planinsko kočo ter praznično razpoložene ljudi po klopih naokrog, sem začutil in vedel, da je kraj spet pravi. In seveda, vse skupaj je bilo spet še kako vabeča priložnost za daljši počitek, ki pa je bil še drugačen, popestren, saj je na odru pod lipo veselo ubiral strune star citrar. Morda tudi nam, kolesarjem v dobrodošlico, saj nas je sprostil in razvedril, da smo spet, vsaj za nekaj časa, odvrgli prijetna in neprijetna bremena poti.

Breme poti, tokrat pa prav zares, je bila stezica (ali pa še to ne) čez gozdnata in grmovnata pobočja mimo opuščeni rudniških rovov do ceste v Toplo. Te ceste, ki je bila tja pod vrh doline že kar preveč strma. Toda vse je bilo lepše, ko so nas na desni spremljali vabljivo osončeni topelski travniki pod skalnatimi južnimi strminami Pece. Zvedavo sem se oziral tja gor, iskaje znanih poti, lovskih stez, grap in plezalnih smeri, koder sem tolikokrat iskal svojo srečno samoto. Da, tudi to zna biti prijetno: spominjati se mnogih prehojenih poti in preplezanih sten, razmišljati o vračanju po poti mladosti, ki vsaj v duši in v srcu ne mine. Ko je volje še obilo in pogosto preveč, življenje pač po svoje odmerja te ure in dneve, da lahko spet greš sebi naproti.

Vrh Tople, ko so se naši pogledi že zazirali v globače te samosvoje doline mogočnih peterih domačij po sončnih bregovih, ko smo se čez Čofatijev vrh obračali proti sosednji dolini Koprivne, sem vedel, da zapuščamo Peco in njene obpotne slike, da se obračamo proti tretji gori na naši dolgi poti, proti Olševi.

Bila je tam, ta samotno odmaknjena gozdnata gora, in v podnožju njenih strmin Zadnji travnik z izvirov Meže.

No, seveda ni šlo vse tako hitro, vseh klancev gor in dol, kmetij in bajt in srečanj, tega se ni dalo izpustiti. Pa gozdnatih stez, starih graničarskih poti, lomastenja med drevjem in grmovjem, kletvic napora na grdem, strmem kolovozu in nato otroških radosti ob hladnih žuborečih potočkih. Ampak, meni so od vsega pod Olševo najbolj ostale v spominu *slike z Zadnjega travnika*, ta domačnost s teh planinskih pašnikov, radovedna živina in pozvanjanje njenih velikih zvoncev. In tisti mir pod skalnatimi grebeni zelene gore, ta prav globoko začutena prijetnost vsega. Dolga pot je že bila za nami in z njo utrujenost, ali pa ne še vendar tolikanj, da ne bi videli, zaznali in polno zajemali te gorske lepote, vsega tega poletnega utripa.

Cesta se je spuščala nazaj v Koprivno. Stanč, naš strogi vodja, se je odločil pot zaokrožiti prav do Šumela v dolini, drugi smo prej krenili po strminah proti Svetemu Jakobu.

Počitek na vrhu je spet *lepa obpotna slika*, ki je ne bom pozabil. Cerkvica na robu hriba, zraven nekaj hiš, širni razgledi, pozno-popoldanske svetlobe in sence in zamolke barve po gozdovih ter grebenih tja do prvih skal Raduhe, četrte in zadnje gore na našem potovanju. Zapustil sem počivajoče prijatelje ter stopil do Jakobove cerkvice na majhno pokopališče. Sedaj sta se tudi vame, v mojo dušo, z vso silovitostjo naselila spokojna lepota in ves ta sproščujoči mir, ki pa je bil obenem tudi že nemir. Saj, zaznal sem v svojih prsih pritajeno vrenje: misli so mi odhitele tja daleč k mojim dekletom, k materi...

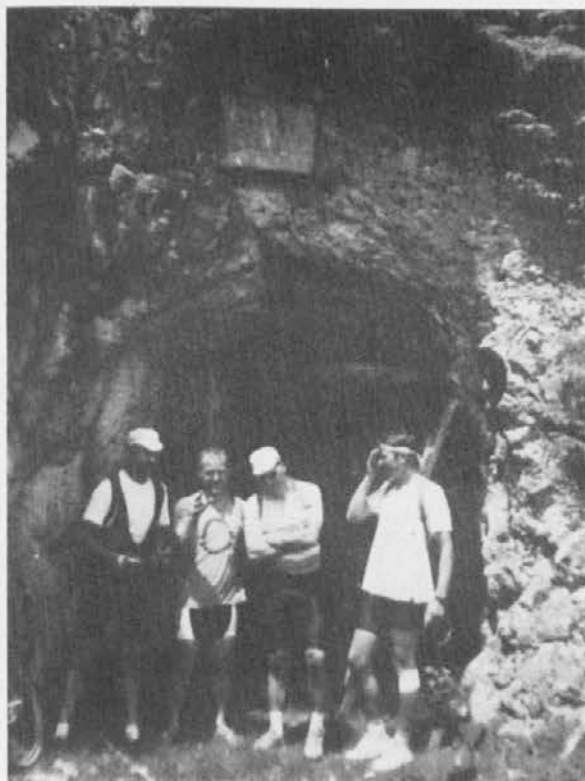
Pot naprej, strma in naporna, na preval pod Olševo, je bila po moči doživetja pri Svetem Jakobu kar lažja. Pa tudi, vsi smo vedeli: naš cilj ta dan nam je vse bližji.

Vrhu prevala se nam je odprl veličasten pogled na samotna pečevja Velike Raduhe ter tja čez na Grintovec. Ampak, na Raduhi mi je ostajal pogled, prežet s spomini gornika. Sedaj smo kolesarili po ravnem, po prijetni gozdni

cesti, da je nato zadnji vzpon do Bukovnika minil kot ves lahak.

Bukovnik, posedanje po klopeh na dvorišču kmetije, sveža pijača, še Stanč se nam je spet pridružil, nikamor se ni več mudilo, *večerno sonce in razgledi, zapolnjeni z dolgo grebenasto Olševo, daljnimi Grintovci in Raduho s severa*, to je bila *nova*, kdove katera že *slika s poti*. Znana, tolikokrat že videna, pa vendar zmeraj znova zaželena in drugačna. Saj, kako bi bilo vendar drugače, ko je s to goro, z Raduho, povezano toliko let mojega ali našega življenja; mladostnih hrepenenj v gore zagledanega, tistih silnic v meni, ki me vsa dolga leta do danes, hvala Bogu, niso zapustile. Leta so mi izostrila obličje, me utrdila v prenekaterih izkušnjah življenjskega vsakdana, duša pa mi je ostala mladostno vihrava na naših poteh proti vrhovom. In da me na tej poti že znata spremljati hčerki, Ana in Urša, to je le še k vsemu pridano novo merilo veselja.

Raduha mi je v tej moji gorniški igri prinesla veliko raznolikih trpkih in radostnih doživetij vrhunstva v gorništvu: od hoje in smučanja do najtežjega plezanja, pa do vseh tistih doživetij pod goro. Zatorej, ko od Bukovnika zagledam ta dolgi kamniti zid gore od Laneža čez Malo in Srednjo do Velike Raduhe, so to zame precej več kot običajni pogledi in spomini.

Pred rovom Ida v Koprivni

Bralcem,
sodelavcem,
pokroviteljem
in vsem
drugim
prijateljem
Koroškega
fužinarja
želimo
vesel
božič
in
srečno
novo
leto.

Uredništvo

Koroški fužinar je ustanovila Železarna Ravne leta 1951. Ta številka je izšla s pomočjo objavljenih pokroviteljev. Izdal in založil jo je Fužinar Ravne, d. o. o., Koroška 14, Ravne na Koroškem.

Uredništvo: glavna in odgovorna urednica mag. Andreja Čibron - Kodrin, tehnična urednica Jelka Jamšek. Lektoriranje: prof. Mojca Potočnik in prof. Miran Kodrin.

Tel.: 0602 21 131, urednica int. 6305.

Fotografije so prispevali avtorji besedil, Franc Gostenčnik, Franci Kamnik, Miran Kodrin, Stanko Mihev, Boštjan Vrvišar, Samo Šave, Koroški muzej Ravne na Koroškem in uredništvo oz. arhiv Koroškega fužinarja.

Tisk: ZIP center, d. o. o., Ravne na Koroškem.

Glasilo se po mnenju Ministrstva za informiranje (št. 23/128 - 92) šteje med proizvode, za katere se plačuje davek od prometa proizvodov po stopnji 5 %.

NAGRADNA KRIŽANKA ŠT. 4

V junijski številki Koroškega fužinarja smo objavili nagradno križanko.

Rešitev vodoravno: AMIL, STA, NAREDNIK, TR, KRONA, MISLINJA, SIN, OT, TALK, ONO, ARO, OVES, BAVAREC, ERIN, ODEJA, TANGO, MARMOR, ROJ, NITRA, DS, ING, OTAVA, RMAN, OTIŠ, OMARA, ARGONI, MODERATOR, LB, ASEN, MI, AKER, NICA, IK, DOTA.

Nagrade so prejeli:

● **Aida Belaj**, SŽ-Jeklolivarna, d. o. o., Koroška 14, Ravne na Koroškem - dobila je **1. nagrado: izdelke oziroma storitve v vrednosti 10.000 SIT iz programa dejavnosti invalidskega podjetja ZIP center, d. o. o.**

● **Slavka Janežič**, Škocjan 38 - žreb ji je določil **2. nagrado: blago po izbiri v vrednosti 6.000 SIT v Mladinski knjigi Ravne (darilo Eltrominga, d. o. o. z Raven na Koroškem).**

● **Leopold Jeseničnik**, Rudarjevo 17, Črna na Koroškem - Gasilski zavod Ravne mu je poklonil **3. nagrado: gasilni aparat za avto.**

Čestitamo!

NAGRADNA KRIŽANKA ŠT. 5

Rešitev križanke in svoje podatke pošljite do **15. januarja 1998** na naslov: Fužinar Ravne, d. o. o., Koroška 14, 2390 Ravne na Koroškem, lahko pa tudi po interni pošti v Železarni Ravne.

Žreb bo med reševalce križanke razdelil nagrade, ki jih poklanja Planinsko društvo Ravne.

Društvo je letos praznovalo 45. obletnico ustanovitve. Ob izletništvu oziroma pohodništvu, vzgoji mladih planincev, vodnikov in markacistov ter organiziranju izvirnih prireditev (npr. Noč kresničk, Čez goro k očetu) skrbijo ravenski odborniki tudi za kočjo na Naravskih ledinah (1128 m). Postojanka je odprta celo leto, v njej pa je mogoče tudi prenočiti (v štirih ogrevanih sobah je osem postelj, na skupnem ležišču pa lahko prespi 30 oseb). Oskrbnika goste prijazno sprejmeta in pogostita z okusno hrano. Okolica kočje je idealna tudi za piknike.

Še več informacij o ponudbi na Naravskih ledinah dobite na tel. št. 21 001.

Na reševalce križanke čakajo:

1. nagrada: brezplačen prevoz za dve osebi na enem od izletov PD Ravne v letu 1998

2. nagrada: kosilo za dve osebi v koči na Naravskih ledinah

3. nagrada: prenočitev z zajtrkom za dve osebi v koči na Naravskih ledinah.

Imena nagrajencev bomo objavili v februarski številki Informativnega fužinarja ter v prihodnji številki Koroškega fužinarja. Vse izžrebane reševalce pa bomo o nagradi obvestili tudi po pošti.

Želimo vam veliko užitkov pri reševanju križanke in srečo pri žrebanju.

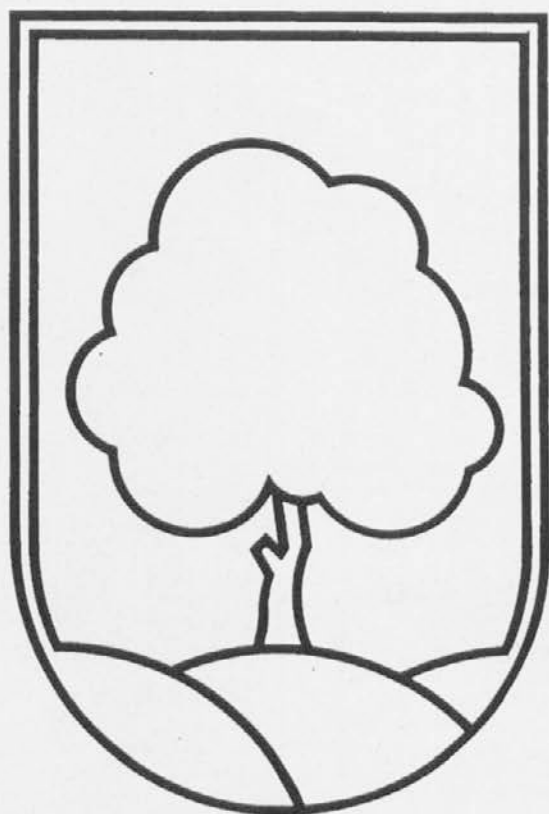
Uredništvo

NAGRADNA KRIŽANKA ŠT. 5

		IGRA S KARTAMI	REKA V SRBIJI	KRAJ PRI SLOV KONJICAH	BASKOV-SKA PROVINCA	IKO	OMIKAN ČLOVEK	KRAJ NA PRIMORSKEM	KRILO RIMSKE LEGIJE
						ŽUŽELKA Z ŽELOM			
	SPLET LAS					TONOVSKI NAČIN			
	KAJNOV BRAT					KRAJEVNA SKUPNOST			
	MALA NAPAKA								
	NOBELIJ								ALPE ADRIA
	NOGOMETNI TRENER IZ BIH (IVICA)	SEVERNI JELEN AM VE-SOLJSKA AGENCIJA		NATRIJ FILMSKI VESOLJ-ČEK		NAPLA-ČILO, NADAV			
OSEBNI ZAIMEK (MN.)			KRAJŠA OBLIKA IMENA MATEJ			KRAJ V STARI BITINJI	AMERIŠKA KOŠARKAR-SKA LIGA OZINA NA MALAKI		
PLOD, SADEŽ			PREBIVAL-KE ATEN			N		KRAJ V SLAVONIJI	
EGIPČAN-SKA BOGINJA NEBA			MAJHNA PRODAJAL-NA NA ULICI	EPSKA PESNITEV	PREBIVALCI IRSKE NOVI SAD	I			ČEŠKA PRI-TRDILNICA
ŽENSKA, KI PRIKA-ZUJE OBLAČILA						K	SOLMIZ ZLOG SOFOKLE-JEVA DRAMA		
KF	GORA V SVICI	VRSTA KRIVULJE BEZNICA V STAREM RIMU				A	BEOTIJEK MOZOLJA-VOST		
PIJAČA STARIH SLOVA-NOV		L	NOBELIJ RANO VINO	MASA EMBA-LAŽE	SLOVEN-SKI PISATELJ KERSNIK	J			
IZLETNIK, POTUJOČ ČLOVEK		U			PRAVO-SODNI SPIS	A		VRSTA ODPRTEGA OGNJI-ŠČA	OČE, ATA
MADEŽ		P			MAJHEN OTOK OB ZAHODNI ITALJANSKI OBALI	FRNIKOLA DEL STOPALA			
KRAJ V DRAVSKI DOLINI									
MEDENA ROSA		A		ODPADNIK, IZDAJALEC VELIKA KAČA					
NEALKO-HOLNO PIVO		N	ZVITEK BLAGA AVT. OZ GRČIJE				BABIČE, STARE MAME ANJE MAJKOTA		
VRSTA PLESA		A		MARIBOR-SKI ŠPORTNI KLUB					
DOLGO-REPA PAPIGA		R		POJEM DUŠE V BRAHMA-NIZMU					

IME IN PRIIMEK NASLOV

POKROVITELJI

OBČINA RAVNE - PREVALJE

Čečovje 12
2390 Ravne na Koroškem

OBČINA MEŽICA

Trg svobode 1
2392 Mežica

TA-PO & TMD
RAVNE d.o.o.

**TESARSKO -
MIZARSKA DELAVNICA**

KOROŠKA C. 14,
2390 RAVNE NA KOR.

OBČINA
ČRNA
NA
KOROŠKEM

Center 101
2393 Črna
na Koroškem

POKROVITELJI

 ENERGETIKA • RAVNE d.o.o.
2390 Ravne na Koroškem, Slovenija

 SLOVENSKE ŽELEZARNE
ARMATURE Meta • RAVNE d.o.o.
DE LIVARNA • RAVNE
2390 Ravne na Koroškem • Slovenija

 SLOVENSKE ŽELEZARNE
METAL • RAVNE d.o.o.
2390 Ravne na Koroškem • Slovenija

EKO DIM
d.o.o.

DRUŽBA ZA OPRAVLJANJE
DIMNIKARSKÉ DEJAVNOSTI
Prežihova 17, Ravne

 SLOVENSKE ŽELEZARNE
NOŽI • RAVNE d.o.o.
2390 Ravne na Koroškem • Slovenija

IKD, d.o.o.

Na Šancah 80
2390 Ravne na Koroškem

 SŽ-STROJI IN TEHNOLOŠKA OPREMA d.o.o.
RAVNE na Koroškem
Ravne na Koroškem • Slovenija

Partizanska c. 2, 2390 Ravne

 SALUS 2392 MEŽICA
Ob Meži 11

 KOROŠKI
97,2 FM Radio
SLOVENJ GRADEC

Varovanje oseb in
premoženja
Urejanje okolja

d.o.o.

VIS VITALIS

MANAGEMENT
SVETOVANJE
ZAPOSLOVANJE
2380 SLOVENJ GRADEC
Meškova 2

PREVOZI - SERVIS - TRGOVINA

študijska knjižnica

KOROŠKA OSREDNJA KNJIŽNICA
RUVNE

VP 260/1997 b

658(497 12)(085 3)

3003141

COBISS o